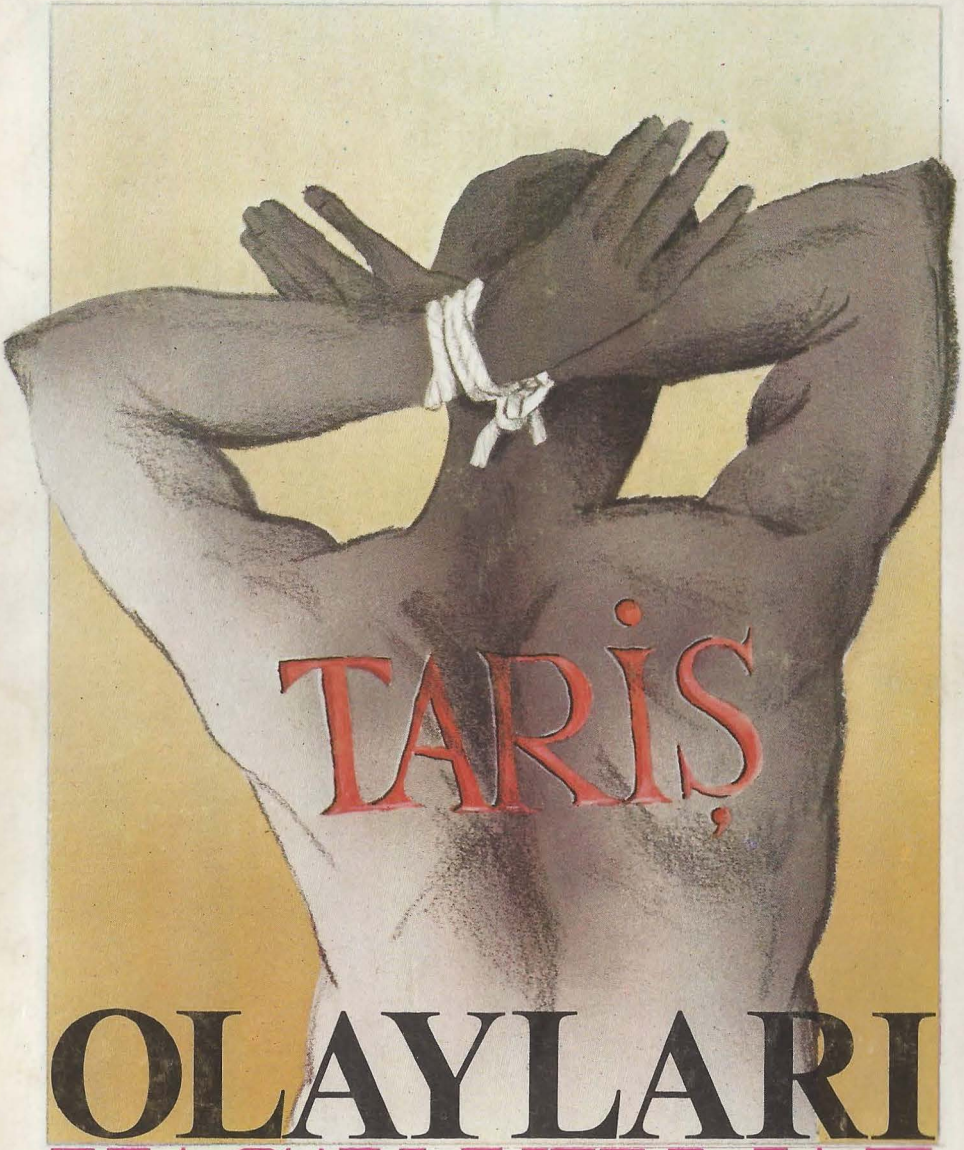

TARİŞ OLAYLARI

HACAY YILMAZ

YALÇIN YAYINLARI

HACAY YILMAZ
TARİŞ OLAYLARI

1. Basım - Kasım 1987

TARİŞ OLAYLARI / Belge / Hacay Yılmaz / Kapak: Haslet Soyöz / Gökhan Matbaacılık'ta dizilip, Gümüş Basımevi'nde basılmıştır / **YALÇIN YAYINLARI** : Klod Farer Cad. No. 24/3 Türbe - İSTANBUL ☎ : 511 90 32

HACAY YILMAZ

TARİŞ OLAYLARI

KAPAK :
HASLET SOYÖZ

YALÇIN YAYINLARI

Özgürlük Mahkumlarına...

SUNUŞ

«Bugüne kadar Tariş Olayları üzerine çok şey yazıldı, çizildi ve söylendi. Daha da söylenecektir. İnancım şudur ki, bu yargılama sonucunda, Tariş Olayları sanıkları olduğumuz iddiasıyla bir çoğumuz tarafınızdan çeşitli cezalara çarptırılacağız, durum onu göstermektedir. Böyle bir yargıya varmak için insanın kain olması gerekmez. Ama inanıyorum ki, bir gün dosyalar tozlu raflardan indirilip, bu tarihi yargılama yeniden yapılacaktır. Ve asıl suçlular gerçek anlamıyla o zaman ortaya çıkacak ve suçlular insanlığın göğüs kafeslerinde ve yine insanlık adına mahkum olacaklardır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.» (Tariş Davası Sanığı Bir İşçinin Savunmasından, 28.12.1982).

12 Eylül yıldönümlerinin değişmez bir televizyon görüntüsü, kör gözlerin bile hafızasına kazıldı: «Anarşi ve Terör» programlarının amentüsü «bölücü, vatan hainı teröristlerin işçileri kandırıp; vatana, devlete karşı kışkırtması» temasıyla birleşen Tariş Olayları diye anılan Tariş Direnişi'dir.

Her yıl dönümünde ısıtılıp, ısıtılıp 50 milyonluk

Türkiye halkının gözüne resmedilen Tariş Olayları neydi? Gelinen noktada 1980'e kadar kaderini Tariş'e bağlayan bu insanlar nerede, ne yapıyorlar, en önemlisi «teröristler!» «hak ettikleri cezayı aldılar mı?»

Karanlıkta kalan, dahası her şeyiyle ayan beyan olmasına rağmen, karanlığa bırakılmak istenen olaylardan biridir Tariş Olayları.

Tariş Davası Sanığı bir işçi, ceza almadan önce cezalandırılacağını yazıyor savunmasında. Dediği çıkıyor. 12 Eylül yıldönümlerinin anarşi, terör teranesiyle resmi geçite dönüştürülen «çirkin eylem» fabrika dışında; denilebilir ki, yargılayacak kimse bulamıyor. O zaman bize düşünmek kalıyor. Düşünce eyleminin de ötesine geçmek bir görev oluyor.

Bu görevde kendimi sorumlu addettim.

Olayın perde arkası çok farklı.

1 — Yüzlerce Tariş İşçisi açlığa mahkum edildi. Aileleriyle birlikte binlercesine kötü sicil yazıldı. Anlamı hiç bir yerde işe alınmamaktır.

2 — Televizyonda papağanca tekrarlananın aksine «terörist kışkırtma»sına özne (kışkırtan terörist) bulunmadı (yok ki), sadece ve sadece tek vasfı Tariş birimlerinde çalışmak olan işçiler yargılandı, ömür boyu da dahil olmak üzere onlarca yıllık cezalar verildi.

3 — İşçi hareketinin cılız da olsa kıpırdanmaya başladığı 1987 Türkiyesinde devletin, Tariş nezdinde, hak ve emek mücadelesinde, Türkiyeli işçilere yönelik ideolojik, pratik zorbalık iflas etti.

Tariş Olaylarını bunun içi yazıyorum. Sadece bunun için mi?

Türkiyeli insanın tarih mirası yok. Var. Ancak hep kesintilere uğratılıyor. Önceki birikimin, bir sonrasına akan bendi kesiliyor. Kesen elbette hakim sınıf iktidarı.

Tek sorumlusu bu iktidar aygıtı değil kanımca. Tarihi yazmakla, birikimi aktarmakla yükümlü olanları da burada işin içine katıyorum. Çağın sorumluluğunu çeşitli nedenlerden dolayı omuzlamamak oluyor cevabı.

Deney aktarmak zaten zor. Oysa sınıflar mücadelesinde deney birikiminin aktarılması çok önemli bir yer tutuyor. Tecrübe ancak olumlu, olumsuz, iyi kötü sentezi içinde bir sonraki kuşağa aktarılırsa zafere giden yolda bir kazanım olur. Olmazsa, «eski zaman olur ki cihana değer» masal olmaktan çıkarmanın günü gelmiştir.

İşte burada tekrar vurgulanmalı, deney aktarmak zor.Deneyi aktaracak olanın kapasitesi, deney alıcısının kapasitesi, objektifeyi yakalamakta önemli bir unsur. Olumlu yazmak kolay, güzel de, ama yetmez. Şu veya bu ağırlıklı taraf olduğu müddetçe deney aktarımının kesintiye uğrama ihtimalini fazlalaştırır. Doğrusu olumlu, olumsuz yönlerini açığa çıkarmaktır. Hak aramanın meşruluğuna inanıyorum. Zaferi belirleyecek olan işçi sınıfının kendi öz tecrübelerinden çıkardığı derslerdir. «İşçi sınıfının mücadelesi, kendi öz tecrübe ve deneyleri üzerinde yükselir» bu nedenden dolayı doğrudur.

12 Eylül'ün toz dumanı içinde karartılan Tariş Direnişi bu bağlamda ele alınmalı ve ders mutlaka çıkarılmalıdır. Burada yazılanlar için ders iddiası yok. Amacı bu yolu açmaktır. Tariş'in deneyinden 1987 işçilerine mücadele deneyi aktarmak.

Bir de olayın yargı tarafı var. Bu çalışma esas olarak yargılamanın isabetsizliğine ve «adaletine» bir karşı cevaptır.

Çok zor şartlar altında hazırlamaya çalıştım. 4,5 yıllık mahkumiyetin, daha doğrusu esirliğin hemen arkasında ve henüz topluma yeterli uyumu sağlamamış-

ken, işe başlamamı daha da zorlaştırdı. Belgeler için baş vurduğum birçok kapıdan eli boş döndüm. Bir kişiyle görüşebilmek için dahi günlerce dolaşmak zorunda kaldım. Nihayet işçi sınıfına ve demokrat kamuoyuna bu çalışmayı yeterli olmasa da, sunmuş olmaktan mutluyum. Bu konuda yardımcı olan tüm dostlara teşekkürü bir borç bilirim.

Hacay Yılmaz

TARİŞ NEDİR?

Tariş, yaklaşık 80 bin üretici ortağı olan bir üretim kooperatifidir. Ortaklar Ege Bölgesinin çeşitli illerinde (Aydın, Manisa, İzmir) bulunan üreticilerdir. Kooperatif, çoğunluğu İzmir'de kurulu olan, iplik, üzüm, zeytinyağı, kolonya, incir, deterjan vs. gibi alanlarda üretim yapan işletmelere sahiptir. Fabrikalarda üretilen malların büyük bölümü dış pazara ihraç edilir. Üzüm, pamuk vs. gibi hammaddeler ortaklardan ve üreticiden alınır. Bu anlamda, bu tür ürünlerin taban fiyatının belirlenmesinde de Tariş'in önemli rolü vardır.

Kooperatifin Yönetim Kurulları, ortaklar tarafından seçilir. Ancak, öylesine «demokratik» bir seçim olur ki, her türlü politik oyunlar, pazarlıklar döner. Her nedense yönetim kurulları belirli adamlar arasında nöbet değişikliğinden öteye geçmez. Bu insanlar da büyük toprak kapitalistleri ve kooperatifin büyük hissedarlarıdır.

Kooperatife bağlı fabrika müdürleri, genel müdür ve diğer bürokratlar, bakanlıklar tarafından atanır. Bu anlamda yarı - resmi bir kuruluş sıfatını taşır. TARİŞ BÜYÜK BİR KURULUŞ OLMASI NEDENİYLE, SİYA-

SAL ARENADA ÖNEMLİ YER TUTAR. Bundan dolayı, iktidar partileri bu kuruluşa her zaman politik olarak yaklaşmışlardır. Diğer Kamu İktisadi Kuruluşlarında (KİT) görüldüğü gibi, böylesi kuruluşlarda da (Ant - Birlik), (Çuko - Birlik, Fisko - Birlik vs.) işçiler de dahil olmak üzere, tüm personeli kendi politikaları doğrultusunda düzenleme yoluna giderler. Deyim yerindeyse, iktidar partisinin görüşünden olmayan insanlara yaşam hakkı tanınmaz.

Böylece, Tariş İşçileri Kooperatifin kuruluşundan itibaren iktidar partilerinin gazabına uğramışlardır. Binlerce Tariş işçisi, özellikle de MC dönemlerinde hep ızdırap çekmişlerdir. 1975 - 77 dönemlerinde yüzlerce işçi sokağa atılmış, yerlerine MHP'li faşistler yerleştirilmişti. O dönemde de işçilerin direnişleri gündeme gelmişti. MC dönemlerinde fabrikalar adeta Ülkü Ocaklarının şubeleri durumuna getirilmişti. Tüm işçiler MHP hesabına haraca bağlanmıştı. 2. MC iktidarının düşmesiyle, Tariş'te de belirli değişiklikler olmuştu. Faşist militanların çoğunluğu çıkışlarını almışlardı. Durum 1978' den itibaren düzelmeye başlamış, işçiler en azından MHP'ye haraç vermekten kurtulmuştu. Öte yandan işletmelerdeki, üretim düşüklüğü giderek yükselmeye başlamıştı. Artık faşistlerin yaptıkları gibi olaylar olmuyordu. Fabrikaların bu duruma gelmesinde devrimci - demokrat sosyalist işçilerin de olumlu anlamda büyük payları vardı.

Belirtildiği üzere hemen her hükümet değişikliğinde, işçi çıkışlarının yaşandığı TARİŞ'te, yaşanan çıkışlar zincirine bir yenisi daha eklenmek istenirken, hesapta «küçük bir hata» yapılmış olacak ki, olayların boyutu mevcut iktidarı şaşkına çevirir.

OLAYLARA DOĞRU

Yıl 1979. Yapılan ara seçimlerde büyük ölçüde halkın desteğini kaybeden CHP hükümeti iktidardan çekilmek zorunda kalmış; iktidar görevi MHP ve MSP destekli ADALET PARTİSİ'ne verilmişti. AP'nin kurduğu hükümet daha önceki MİLLİYETÇİ CEPHE iktidarlarının devamından başka bir şey değildi. Dolayısıyla iktidar ortaklarına önemli mevkiler vermesi kaçınılmazdı. Eski MC'ler döneminde olduğu gibi kilit noktalara etkin olarak yerleşen MHP'li sivil faşistler (burada devletin niteliği ve/veya biçimi üzerine bir polemiğe girmiyorum) kurulan yeni hükümette de kilit noktalara geleceklerdi. (Zaten birçok yerde eskisi gibi duruyorlardı ya. Neyse). Yeni düzenlemelerde, CHP döneminden kalan bürokratlar dıştalanırken, işçiler de nasiplerini alacaklardı. Aldılar da.

Bu nasiplenmede muhakkak ki, TARİŞ İŞÇİLERİNE de bir pay biçilmişti. Ancak Tariş işçileri nasiplerini kabul edecek, kaderlerine boyun eğecekler miydi? Gerçi, o zamana kadar hep böyle olmuştu. Ancak değişen bir şeyler vardı ki, o da sınıf savaşımının boyutları ile işçi-

lerin açlığa mahkum olmanın ne demek olduğunu bilmeleri idi. İşçiler açlığa karşı direnilmesi gerektiğini kavramışlardı. En azından bu konuda haklarına sahip çıkmasını öğrenmişlerdi. Ayrıca, emekten ve demokrasiden yana olan güçler de Tariş'te küçümsenemeyecek bir potansiyel oluşturuyorlardı.

İktidar senaryosunu hazırlarken; işçiler de muhtemelen gelişecek bir saldırıya karşı kendilerini savunmanın yollarını ararlar.

Burada bir noktayı belirtelim:

Esas olarak 78'lerden sonra devrimci gruplar işçi sınıfı içerisinde varlık göstermeye başlamışlardı. Bu anlamda devrimci grupların var olduğu alanlardan biri de Tariş'ti.

İktidarın saldırısını bekleyen gruplar, AP hükümeti kurulduktan hemen sonra, aralarındaki görüş ayrılıklarına karşın tüm işletmelerde «Devrimci Eylem Birliği» oluşturduklarını, muhtemelen gelişecek bir saldırıya karşı tüm işçilerle birlikte kayıtsız kalmayacaklarını, Tariş işçilerine ve İzmir halkına bir bildiri ile açıklıyorlardı. Eylem birliği'nin ömrü pek uzun sürmedi. Dev - Yol, Halkın Kurtuluşu, TEP, Devrimci Kurtuluş, Dev - Sol ve Kurtuluş taraftarları imzasıyla yayınlanan bildiride kısaca şu görüşler yer almaktaydı:

«TARİŞ İŞÇİLERİNE VE İZMİR HALKINA»

«CHP hükümetinin düşmesiyle birlikte, yerine gelen AP (Özünde III. MC hükümeti) halklarımıza zam - zulüm - işkence ve işsizlikten başka bir şey getirmeyecektir.» ... «Geçmişte olduğu gibi bugün de aynı hükümet, özellikle de biz Tariş işçileri üzerinde oyunlar oynayacak ve bizleri açlığa mahkum etmek isteyecektir.» ... «Aşağıda imzaları bulunan grupların taraftarları olarak Anti - Emperyalist, Anti - Faşist, Anti - Şövenist ilkeler

temelinde «Devrimci Eylem Birliği» oluşturduğumuzu tüm işçi arkadaşlara ve İzmir halkına duyururuz»... «Tariş'e yapılacak herhangi bir saldırıya tüm gücümüzle karşı koyacağımızı belirtiyor, tüm arkadaşları birliğe ve duyarlı olmaya çağırıyoruz...»

Anlaşmalara göre eylem birliğini oluşturanlar kendi özgür propagandalarını yaparken, birliğin ilkelerini zedeleyici tutumlara giremezdi. Birlik, birçok kez ortak davranış sergilemesine rağmen kısa zamanda dağılır. (Dağılmasında bazı grupların olumsuz etkileri vardır. Burada değinmeye gerek görmüyorum). Ancak, yine de gelecek saldırıya karşı ortak tavır almalarının koşulları da ortadan kalkmış değildi.

Her gün onlarca insanın katledildiği bir ortamda sorun «Can Güvenliği ve Terör» olarak tesbit edilmişti. Gerek iktidar, gerekse de muhalefet partileri gündemlerine «Anarşi ve Terör»ün «önlenmesi» sorununu almışlardı. Ecevit Hükümeti «terörü önleyememişti». «Terör»ün nereden kaynaklandığını «çok iyi bildiğini» söyleyen Demirel Hükümeti «elbetteki kökünü kazıyacaktı». İşte, bu anlamda temizlenmesi gereken «terör yuvaları»ndan birisi olarak TARİŞ TESBİT EDİLİR.

Demirel Hükümetinin iddiasına göre, «Tariş, Ecevit Hükümeti döneminde komünist militanların üssü durumuna getirilmişti». «Anarşi ve terörün kaynaklarından birisiydi». Buranın temizlenmesi gerekirdi.

Aslında «anarşi ve terör»ün kimlerden kaynaklandığı açıktı. Terörün, devlet desteğinde iktidarın ortağı MHP'li faşistler tarafından yaratıldığını hemen hemen bilmeyen yoktu. Ancak, Başbakan DEMİREL, gazetecilere ısrarla «bana milliyetçiler adam öldürüyor dedirtemezsiniz» diyordu. Terör açıktı. Ve FAŞİST TERÖR'dü. Halkın buna karşı tepkisi ise can güvenliğini sağlamaya

yönelik olmaktan öte bir şey değildi. «Terör»ü önleyeceğini söyleyen Demirel'in amacı Tariş'e MHP'li faşist militanları yerleştirmekti. Bunu, hem doğası gereği istiyordu, hem de uzun süre iktidarda kalması için gerekli görüyordu.

«Komünist Terör» yuvası olarak tanıtılmak istenen Tariş'te ise, üretim %90'ların üzerinde devam ediyordu. Bu kapasite gerek kuruluşun tarihinde, gerekse ülkenin içinde bulunduğu ortamda rekordu. İşletme yöneticileri üretimin %90'lara varmasını sadece ve sadece işçilerin disiplinli ve özverili çalışmalarına bağlıyorlardı. Eh... bu denli özverili çalışan vatansever işçiler elbetteki ödülsüz kalamazdı.

«İçişleri Bakanlığı İzmir valiliğine gönderdiği 14 Ocak 1980 tarihli yazılı bir emir ile 'Tariş'in karar ve icra organlarının çeşitli siyasal baskılar altında kaldıklarının, ayrıca icraata gidilmesi halinde bütün il sınırları içine yayılabilecek ölçüde olayların meydana gelebileceğinin' istihbarat edildiğinden bahisle 'tüm istihbarat organlarının verecekleri bilgilerin birlikte değerlendirilerek saptanacak suç odaklarının ortaya çıkarılmasını ve gizliliğe riayet edilerek 22 Ocak 1980 günü suçluların yakalanmalarını sağlayacak bir planın yapılmasını' istemiştir». (Tariş Olayları Davası, 28.5.1982 Tarihli Gerekçeli Karar, s. 9). Senaryo tamamlanmıştı.

DİRENİŞ BAŞLIYOR

Takvim 22 Ocak 1980'i gösterirken sabahın erken saatlerinde Tariş kreşindeki işçi bebeleri panzer sesleriyle uyandı. İzmir o günlerde dondurucu soğukları yaşarken işçiler her zamanki gibi işlerine gidiyorlardı. An-

cak, nelerle karşılaşacaklarını bilebilirler miydi acaba?

İşbaşı henüz yapmışlardı ki, belediye otobüsleriyle gelen ve amaçlarının «sadece arama yapmak» olduğunu söyleyen yüzlerce polis, jandarma desteğinde tüm işletmelere OPERASYON düzenler. Ancak, panzerlerin kapıları kırdığı, duvarların yıkıldığı, kurşunların yağmur gibi insanların üzerine yağdığı bir arama da doğrusu pek de görülür şey değildi! İşçiler neye uğradıklarını şaşırırlar. Kendilerine devlet tarafından ilan edilmiş açık bir savaş vardı. Savaş kabul edilecek miydi?

Polis, ilk önce üzüm işletmeleri ve yağ kombinalarına girerek yüzlerce işçiyi göz altına alırken; iplik fabrikasında işçilerin tepkisiyle karşılaşır. Özellikle de kadın işçiler etten barikat oluşturmuşlardı sanki. Polisin ateşli silahına karşılık, iğlerle, masuralarla kendilerini savunmaya çalışan iplik fabrikası işçileri, polisi fabrikaya sokmayarak kendileri de dışarı çıkmak istemez. Polis yine de dışarıda bulunan birçok işçiyi gözaltına alır.

Operasyonun Amacı Neydi?

İşçiler kendi aralarında tartışırlar. Görüş belirlenir. «Operasyonun amacı sadece arama değil», «Esas olarak işçi çıkarımları başlatılacak». «Fabrikalara MHP'li faşist militanlar alınacak». Bu görüşler temelinde karar alınır. DİRENİŞ. Polisin baskısını da protesto etmek için, üç yaşamsal talep ileri sürülerek direnişe geçilir. Talepler şunlardır:

a) OLAYLARDAN POLİSİN SORUMLU TUTULMASI,

b) GÖZALTINA ALINAN İŞÇİLERİN SERBEST BIRAKILMASI,

c) İŞ VE CAN GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI.

İstekler yerine getirilinceye dek direniş devam edecekti. İşçilerin ezici çoğunluğu ve hemen hemen tüm gruplar talepler konusunda hem fikirdi.

Olay kısa sürede İZMİR'de duyulur ve tüm halk kesimleri tarafından polisin tavrı protesto edilmeye başlanır. İzmir'in ÇİMENTEPE ve GÜLTEPE gibi gecekondu bölgelerinde halk sokağa dökülürken; Ege Üniversitesi öğrencileri, üniversiteyi işgal ederek, Tariş İşletmelerine «DİRENİŞİNİZİ DİRENİŞİMİZLE DESTEKLİYORUZ» pankartını asarlar. Öğrencilerle polis arasında çıkan çatışmalarda 60'ın üzerinde öğrenci, 7 polis ve bir jandarma eri yaralanır. Diğer bölgelerde de halkla polis arasında çatışmalar olur ve onlarca insan gözaltına alınır. Halkın sokağa dökülmesi, diğer fabrikalardaki işçilerin pasif şekilde de olsa direnişleri ve öğrencilerin tepkisinin esas amacı, Tariş işçilerine saldıran güvenlik kuvvetlerinin tavrını protesto etmekti.

Tariş'e yapılan saldırı ve saldırıya karşı gelişen tepkilerin yankıları tüm ülke çapında, basında ve dış basında büyük yankı uyandırır. Olay ertesi gün, tüm gazeteler tarafından sür manşet haber olarak verilir. Ancak, yaşanan olaylar insanları öylesine baskı altına alır ki, her şey ya varolanın üzerinde ya da altında yazılır, çizilir hale gelir. Bazen insanlar yaptıklarının farkında bile olamazlar. Ancak, ideolojileri gereği olayları olduğundan daha değişik göstermeye çalışanlar da yok değil. Bu anlamda, ülkenin diğer bölgelerinde yaşanan olaylar gibi, Tariş Direnişi de basında değişik boyutlarda yer aldı.

23 Ocak 1980 tarihli Hürriyet gazetesi; büyük puntolarla «TARİŞ'TE İŞÇİLER POLİSLE ÇATIŞTI». «17'si Polis 21 Kişi Yaralandı» başlığı altında olayı kamuoyuna şöyle aktarır:

«İçişleri Bakanlığının gizli emriyle sabaha karşı devletin emniyet kuvvetlerince kontrol altına alınarak arama yapılan Tariş İşletmelerinde polisle işçiler arasında çatışma çıktı. 17'si polis 21 kişi yaralandı. Olaylardan sonra ellerinde silahlarla dağa çıkan işçiler, çelik yelekli, otomatik silahlı timler tarafından ele geçirildi».

«Ellerinde silahlarla dağa çıkan işçiler». Acaba öyle mi? Değil. Gerçek şu: Hürriyet Gazetesi'nin dağa çıkan eylemci işçiler olarak kastettiği insanlar, özellikle Çiğli Çimentepe'de bulunan işçi ailelerinden başkaları değildi. Polisin iplik fabrikasına saldırısını duyan işçi aileleri, olayı protesto etmiş, bunun üzerine polis söz konusu mahalleye operasyon yapmaya başlamıştır. Mahallenin üst taraflarının dağlık olması ve polisin operasyonundan kaçmak zorunda kalan insanların buralara kaçmaları, «dağlara çıktılar» imajını yaratmıştır. Bu imajı söz konusu gazete bilinçli olarak yaratmıştır.

Aynı gazete, 24 Ocak tarihli sayısında «İZMİR BİR SAVAŞ GÜNÜ» ana başlığıyla şöyle devam ediyordu. «Polis'in Tariş'e girmesini protesto eden öğrenciler Manisa yolunu kesince büyük çatışmalar çıktı. İşçilerin Tariş'deki işgali sürüyor. İzmir'de dün sanki bir savaş vardı. İşgalciler sürekli olarak 'Faşist Baskılara Son', 'İşçi Kıyımına İzin Verilmeyecektir' gibi sloganlar attı». Gazete devam ediyor, «İşçiler yayınladıkları bildiride 'gerekirse işçi denetimindeki bu ünitelerde değişik eylemler uygulanacaktır' dediler. Vali durumu İçişleri bakanına bildirdi».

İzmir'de bölgesel olarak yayınlanan ve AP'nin sesi olarak tanınan YENİ ASIR gazetesi ise 24 Ocak tarihli sayısında «SAVAŞ GÜNÜ» manşetini kullanır.

DİSK'İN TAVRI VE DİRENİŞİN İLK YENİLGİSİ

Direnişin başlamasından beş gün sonra, yani 27 Ocak'ta DİSK İzmir'de büyük bir miting düzenler. Bu miting zamanın AP hükümetine karşı, DİSK'in «DEMOKRASİ MİTİNGİ» adı altında düzenlediği ve ülkenin birçok yerinde (İzmit, Mersin vs.) gerçekleştirdiği işçi mitinglerinden birisidir sadece. Miting alanına gelen işçilerin arasında Tariş işçileri de vardır. Ellerinde «Savaştık Savaşacağız» pankartları taşıyarak alana giren Tariş İplik Fabrikası işçilerini, alandaki tüm insanlar alkışlarıyla selamlarken; ABDULLAH BAŞTÜRK kürsüden Tariş işçilerine hitaben şöyle diyordu: «Burjuvazi Tariş'te bize savaş açmıştır. Savaş kabulümüzdür. Tüm değerleri yaratan biziz. Üretim bizim ellerimizde. Hizmetleri, çarkları durdurursak, Türkiye'de hayat durur. Biz gücümüzün bilinci ve kararlığı içindeyiz». Hemen arkasından işçilerle birlikte «Savaştık Savaşacağız» sloganı.

Onbinlerce insanın önünde savaş sloganı atan Baştürk ve DİSK'in tavrı acaba direnişi desteklemek miydi? Görünüş bunu gösteriyordu. Ancak perde arkasındaki gelişmeler ise görünüşün tam tersiydi. Görünüşün altındaki gerçeği ise çok az insan bilmekteydi. Bu insanlar da DİSK'in direnişle ilgili yapmış olduğu değerlendirme toplantısına katılanlardı. Toplantıya ise çok az sayıda insan katılmıştı. Aslında DİSK daha direnişin üçüncü gününde kararını vermişti: «Direniş Kalkmalı». Ancak karar işçilere açıklanıncaya kadar gizli tutulacaktı. Zira direnişçi işçileri bu kararı destekler konuma getirmek gerekiyordu. Dolayısıyla DİSK'in kararını desteklemeyecek durumda olan veya karşı tavır koyabile-

ceklerinden şüphelenilen, aynı zamanda direnişçi işçilerle de yakın diyaloğu bulunan, Tekstil Sendikası Çiğli Şubesi ile bazı sendikacılar toplantıya alınmamışlardı.

DİSK'in kararı dolaylı yollardan işçilere ulaşınca büyük bir tepkiyle karşılanır. «Savaştık Savaşacağız» sloganının yerini «Direnişi Kıranın Kafasını Kırarız» sloganı alır. İşçilerin bu tepkisi DİSK yöneticilerini kararlarını açıklama konusunda daha da güç durumda bırakır. Karar nasıl açıklanacaktı? DİSK'in direnişe son verme tavrı işçilere nasıl söylenecek ve işçiler nasıl ikna edilecekti? Bir formül bulunmalıydı. Ve bulundu: «GENEL GREV». Evet... DİSK «Genel Greve Gidecek». Ancak bunun önşartı «direnişin kalkmasıdır». Birkaç günlük gecikmeyle, TEKSTİL Genel Başkanı RIDVAN BUDAK, DİSK Başkan Vekili RIZA GÜVEN ve Gıda - İş Genel Başkanı MEHMET MIHLACI'dan oluşan DİSK yetkilileri işletmelere bu öneriyle gelirler. Gerçekte böylesi bir formülü bulmalarının nedeni açıktı. Çünkü, işçilerin ezici çoğunluğunun talebi buydu. Zira, direniş süresince sıkça atılan sloganların arasında «İşçiler El Ele Genel Grev'e» sloganı yer alıyordu. (Böylesi bir istem doğru muydu? Yanlış mıydı? Koşullar Genel Grev İçin yeterli miydi? Genel Grev ne zaman ve hangi koşullarda gündeme gelir? Tüm bu soruları burada tartışacak durumda değilim. Ancak, o anda direnişçi işçilerin büyük çoğunluğunun talebi buydu. En azından kendilerinin bu yolla desteklenmesini istiyorlardı. Onlara göre «Genel Grev»i de DİSK yapabilirdi).

Önce İplik Fabrikasına gelen DİSK heyeti, «Direnişi Kıranın Kafasını Kırarız» sloganıyla karşılanır. Öfkelenmelerine rağmen pek şaşırmışa benzemezler. İplik işçileri fabrikanın sinema salonuna toplanır. Sendikacılar konuşma yapacaklardır. Konuşmacı olarak kürsüye

çıkan Rıdvan Budak gerçek tavrını bir türlü ortaya koyma fırsatı bulamıyor. İşçiler bağırıyor: «Direnişi Kıranın Kafasını Kırarız». Düşünün, işçilerin ezici çoğunluğu böylesi bir tavırda ise Rıdvan Budak direnişi nasıl kaldırabilir? Zavallı! Ve Rıdvan Budak kışkırtıcı rolüne girerek kendisini gösterir. Özellikle de devrimci işçilerin bulunduğu tarafa hitaben «sizler devrimci misiniz?», «sizler anti-faşist misiniz?» gibi sözler söyler. Tansiyon yüksektir. İşçiler zaten günlerce esir durumdadırlar. Bu sözler bardağı taşıran son damla olur. Ve Rıdvan Budak tartaklanır. Onunla birlikte Rıza Güven de aynı akibete uğrar. Toplantı böylece biter. Ancak sendikacılar direniş yerlerini terketmezler. Rıdvan Budak kararlıdır: «Bu direnişi kaldırmadan gitmem». Gerçekten de gitmeyecektir. Bu duruma bir çare bulacaklardır. Direniş kırmanın yöntemlerine herhalde pek alışıktırlar. Meşhur kozlarını sahneye koyarlar. Sendika oyunları yapılacak, pazarlıklar başlayacak.

Önce Tekstil Sendikası Çiğli Şubesi yöneticileri fesh edilecek. «Bunlar DİSK'i tanımıyor. Bunlar Goşist ve Mao'cudurlar». Tekstil Sendikası Çiğli Şubesine yeni yöneticiler atanacak. Eh... böylesi bir tasfiyecilik oyunlarında da yer alacaklar bellidir. CHP'li reformistlerimizle, ilerlemecilerimiz (namı diğer reel - sosyalistlerimiz). Fabrikayı terketmeyen Rıdvan Budak, bu baylarımızın temsilcileriyle görüşür. Tek tek yapılan görüşmeler olumlu sonuçlar verir ve direniş kırıcıları destek güçlerini yaratır. Zaten... İlerlemecilerimiz de tarihi görevlerini yerine getirmek zorundaydılar. Daha birkaç saat önce yerlerde sürünen Rıdvan Budak, bu baylarımızın kordonu altında tekrar sahneye çıkar. «Rıdvan Budak tekrar konuşacaktır». «Rıdvan Budak'a kalkan eller kırılacak» çığlıkları atılır.

Bu sefer başka bir yöntem denenir ve buldukları formül sahneye konur. Rıdvan Budak oylama yapar, «DİSK'in ilkelerini kabul edenler parmak kaldırsın». Hemen hemen bütün işçiler DİSK'i savunmaktadırlar. Konuşmacı devam eder, «DİSK Genel Grev'e Gidecek». «Bunun için bu direniş kalkmalı. Zaten ben de direnişi kaldırdıktan sonra Genel Grev toplantısı için Ören'e gideceğim». «Sizler madem ki DİSK'i savunuyor ve Genel Grev istiyorsunuz, DİSK'in bu kararını da savunmalısınız». «Bu direniş bitmiştir». İşçiler bir kez daha neye uğradıklarını şaşırırlar. Acaba DİSK'i savunmanın cezasını mı çekiyorlardı? Direnişçiler arasında bölünmeler başlar. Rıdvan Budak muzaffer olmuştur.

İplik fabrikasındaki olaylı tartışmalardan sonra, I. Nolu Üzüm işletmesine gelen DİSK heyeti hemen hemen aynı tepkiyle karşılanır. Heyet konuşturulmak istenmez. Ancak, MEHMET MIHLACI fırsat bulabildiği kısa konuşmasında; «Direnişin yasal olmadığı»nı belirtir. Bu tavır, ileriki tarihlerde başka türlü değerlendirilse dahi, o anda bir taraftar direnişin haklılığını yadsırken, diğer taraftan polise davetiye çıkarma anlamına gelmekteydi. Nitekim I. Nolu Üzüm İşletmesinin Müdürü «İstersek hemen polisi çağırabiliriz. DİSK'in de sizleri yasa-dışı olarak nitelemesiyle meşruluğunuzu kaybettiğinizin farkında mısınız» diyordu.

DİSK'in kararı açıklandıktan sonra, tüm işletmelerde direnişçi işçiler arasında bölünmeler meydana gelmişti. İşçilerin çoğunluğu oyunların farkında olmasalar dahi, sendikacıların kararlarına katılıp direnişi bırakıyordu. Direnişi sürdürme taraftarı ve oyunların bilincinde olanlar ise, esas olarak sol grupların taraftarları ve bunlarla birlikte hareket eden işçilerdi. Aynı gün, gecenin geç saatlerine kadar devam eden tartışma ve ko-

nuşmalardan sonra «direniş güçlerinin bölündüğünü» belirterek «bu şartlar altında direnişi sürdürmenin anlamsız olacağına» karar veren diğer direnişçi işçiler direnişe kendiliğinden son verirler. Böylece 22 Ocak'ta başlayan direniş, 31 Ocak'ta biter. Biter ama, aslında hiçbir şey bitmemiştir.

DİRENİŞ YENİDEN BAŞLIYOR

Direnişin böylesine kendiliğinden bitmesi karşı tarafa cesaret vermişti. İşçiler işbaşı yaptıktan birkaç gün sonra, Tariş Genel Müdürlüğü, «Fabrikaların bir hafta süreyle kapatıldığını, noter kanalıyla hasar tesbitinin ve revizyonun yapılacağını» basın yoluyla gerek işçilere, gerekse de kamuoyuna açıklar. Bu açıklama işçiler ve DİSK tarafından, açıkça işçilerin sokağa atılmasından başka bir anlam taşımayacağı şeklinde yorumlanır. Ve fabrikaları boşaltmama kararı alınır. Genel Müdürlüğün açıklamalarına karşılık işçiler, «üretimin devam edebileceğini, hasar tesbiti için işletmelerin kapatılmasının gerekmediğini» öne sürerler. Ayrıca, hasar tesbiti yapacak olan heyete gerekli kolaylıkları göstereceklerini ve yardımcı olacaklarını belirtirler. «Genel Müdürlüğün açıklamalarının altında yatan gerçeğin daha değişik olduğu, işçileri sokağa dökme niyetinin, hasar tesbiti açıklamasının arkasına gizlemekten başka bir şey olmadığı» yorumunu yapan işçiler ve sendikacılara göre; «fabrikalar boşaltıldığı an, binlerce işçi bir daha geri dönemeyecekti. Geri dönmenin garantisini de kimse veremezdi.»

Nitekim işçiler yanılmamışlardı. Yanılmadıklarını, daha sonra kendilerini yargılayan, Mahkeme dahi doğrulamak zorunda kaldı.

«6.2.1980 günü gazetelerde 'Tariş Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulları' kararı olarak 'Tariş İşçilerine Açık Duyuru' başlığı altında bir ilan yayınlanmıştır. Bu ilanda aynen 'Tariş Satış Kooperatifleri işletmeleri ile 2 ve 3 Nolu hizmet binalarında 22.1.1980 tarihinden itibaren başlayan ve 11 gün süren kanunsuz direniş sırasında, fabrikalarımızda ve çeşitli ünitelerde meydana gelen zarar ve ziyanın tesbiti, gerekli revizyonun yapılarak işletmelerin ve hizmet bölümlerinin yeniden çalışma düzenine geçebilmesi, dürüst, işine bağlı ve yasa dışı direnişe katılmamış işçilerin belirlenmesi amacı ile üretime ve çalışmaya bugünden itibaren (6.2.1980) bir hafta süre ile ara verilmiştir.

İş Kanununun 17. maddesine ve 274 sayılı yasanın 29. maddesine göre, İŞÇİLERİMİZİN TÜMÜNÜN İŞ AKİTLERİNİN FESHİ ZORUNLULUĞU VE HAKKI DOĞMUŞTUR. Ancak Tariş yönetimi güvenlik güçleri *ile çatışmamış, haklarında soruşturma yapılmamış* ve baskı altında bu kanunsuz eyleme katılmış işçilerimizin haklarının korunmasından yanadır.

Bir haftalık süre içerisinde, bu kabil işçilerimiz ücretli izinli sayılacaklardır.

Tariş Fabrika ve Tesisleri normal üretime geçtiğinde şu anda iş akitleri feshedilmiş duruma düşen, ancak kışkırtıcı olmayan, olaylara karışmayan, direnişe baskı altında katıldığını ispat eden işçilerimize geçmiş hakları da mahfuz kalmak kaydıyla işbaşı yapmak imkânı sağlanacaktır.

İş yerlerimizin kapalı olduğu süre içerisinde zarar tespitlerinin yanısıra çalışanların can güvenliğini ve iş

barışının sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tariş'e bağlı ve memleketini seven işçilerimizin huzur içerisinde bir haftalık süreyi ve yeniden yapılacak işbaşı çağrısını beklemelerini önemle duyururuz' denilmektedir. (Dizi 833)

Görüldüğü gibi, duyuru hiçbir ayırım yapmaksızın Tariş Ünitelerinde çalışan işçilerin tümüne hitap etmektedir. Keza kaleme alınış biçimi itibariyle zaten kuşku ve kaygı içinde bulunan işçilerde tam bir panik havası yaratacak anlam taşımaktadır. Şöyle ki;

a) Her kuruluş gibi Tariş Kooperatifler Birliği de kaynağını yasalardan almaktadır. Böyle bir kuruluşta yönetim kurullarınca alınan kararların kendi bünyesi içinde dağıtım, tebliğ ve uygulanması yolu açık ve aykırı davrananlar hakkında yasal yaptırıma baş vurma olanağı her an mevcut iken basına paralı ilan vermek suretiyle kararların ilgililere tebliğ edilmiş olmasını, *kişisel ya da siyasal nedenler dışında haklı gerekçelerle açıklamak mümkün değildir.* (abç. H.Y.)

b) Hasar tespiti ve revizyonun tüm ünitelerde bir hafta gibi kısa sürede nasıl yapılacağı ve idareci, teknisyen ve işçilerin yokluğunda bu gereğin nasıl yerine getirileceği, çalıştırılmayan bir makinanın arıza ya da hasarının, hangi yolla saptanacağı, bu yolda ne gibi bir hazırlık yapıldığı, teknik bir heyetin bu iş için önceden oluşturulup oluşturulmadığı duyuruda açıklanmamış, *Tariş Genel Müdürü tarafından da bu sorular inandırıcı biçimde yanıtlanmamıştır.* (abç. H.Y.) Nitekim 883 dizideki teknik raporda, hasarın onarımı için 30 işgününe ihtiyaç bulunduğu belirtilmekle, keza onarımın ancak makinelerin çalıştırılması ile gerçekleştirilebileceği dolaylı olarak vurgulanmaktadır». (Tariş Olayları Davası - Gerekçeli Karar, s. 14, 1983)

İşte yıllar sonra, istemeyerek de olsa böyle doğrular işçileri mahkeme heyeti. Doğrular ama!...

Fabrikaları boşaltmaksızın üretime devam etmek isteyen işçiler kısa bir süre sonra tekrar DİRENİŞE geçerler. İstek açıktır: «Bizleri Rahat Bırakın». Hiç de istedikleri gibi olmayacak, rahat bırakılmayacaklardı: 7 Şubat günü Polis tekrar operasyonlara başlar ve İplik Fabrikası dışında tüm üniteleri boşaltır.

I. Nolu Üzüm İşletmesi Operasyonu:

İşçilerin kararı barikatlar kurarak direnmek. Saat 14.00 civarı. Etrafta panzer sesleri. Fabrikanın tam karşısında Sümerbank işçileri. Ve fabrikayı kuşatan polisin etrafında toplanan halk. Az sonra yaşanacak olayları merakla beklerler. Komiserin anonsu: «Teslim olun, etrafınız sarıldı». İçeriden, barikatların arkasından bir yanıt yükselir: «Biz esir miyiz. Çekilin gidin ve bizleri rahat bırakın». Anons tekrarlanır: «Zor kullanacağız teslim olun».

Evde çocukları ekmek bekleyen analar... babalar, çeyiz alabilme hayali kuran genç kızlar, ev kirasını düşünenler, kısacası açlığı görebilenler; ayrıca nesline karşı sorumlu olanlar, hep bir ağızdan haykırır: «TESLİM OLMAYACAĞIZ» - «FAŞİZME KARŞI OMUZ OMUZA». Ve panzerler dayanır kapılara. Orada insanlar ölüm ile yaşamı iç içe görür. Vergileriyle beslediği güvenlik güçlerinin ve «devlet baba»nın kendilerine karşı savaşını görür. Kardeşlerinin ürettiği silahlar vardır karşılarında. Birbirlerine sarılmaktan başka dayanakları yoktur. Ve çatışma başlar. Ateşli silahların kullanılmadığı, ancak panzerlerin devrede olduğu, taş, sopa, molotov kokteyli, vs. araçlarla çıkan çatışma yaklaşık üç saat sürer. Birçok işçi yaralanır, fabrika boşaltılır. Yüzlerce işçi gözaltına alınarak Alsancak'taki Stadyuma götürülür.

Hayatlarında maçlara ve/veya gösterilere gitmeyen insanlar bir şeye daha tanık olurlar. Gözleriyle görerek öğrenirler, bu gibi yerlerin aynı zamanda toplama kampları işlevini gördüğünü. Demek ki, ŞİLİ'de de insanlar böyle yerlerde kurşuna dizilmişti. Unutmak mümkün mü Şili Ulusal Stadyumunda parmakları kesilerek kurşuna dizilen halk ozanı VİCTOR CARA'yı.

Stadyumda bir gece gözaltında tutulan işçiler, ertesi gün İzmir Toplum Polisinin Bozyaka'daki binasında savcılığa çıkarılır. İfadeleri alındıktan sonra duruşma yargıcı sadece iki kişiye tutuklama kararı verir.

Ertesi gün polisin zaferi okunur basında; 8 Şubat Hürriyet Gazetesi: «POLİS TARİŞ'e GİRDİ» başlığıyla; «Güvenlik kuvvetleriyle çatışan 700 işçi gözaltında» diyordu. Devam eder; «Genel Müdürlük ve yönetim kurullarının bir hafta süreli kapama kararına rağmen üretimin devam ettiği Tariş'te devletin emniyet kuvvetlerince büyük bir operasyon düzenlendi. İplik Fabrikası dışında tüm üniteler boşaltılarak direnen 700'e yakın işçi gözaltına alındı». Aynı tarihli YENİ ASIR gazetesi «Genel Müdür vaadini tekrarladı; tehdit altında eyleme sürüklenen işçiler, işlerinden çıkarılmayacak». Genel Müdürlük kısa zamanda vaadini yerine getirir. Çünkü açıklamasının hemen arkasından işlerine son verilen işçilerin çıkışları gazetelerde yayınlanır. Hem de Genel Müdürlük imzası ile.

Diğer üniteler boşaltıldıktan sonra, İplik Fabrikasına giden güvenlik kuvvetleri, daha fabrikaya varmadan halkın barikatlarıyla karşılaşır. Çiğli - Çimentepe - Maraş mahallesi gecekondu bölgesi halkının oluşturduğu barikatlar polis tarafından aşılamaz. Ayrıca bir önceki gün diğer ünitelerdeki operasyonları protesto etmek amacıyla Gültepe'de, Altındağ'da ve diğer semtler-

de halk sokağa dökülür. Kentin çeşitli yerlerinde esnaflar dükkânlarının kepenklerini indirir. DİSK üyesi işçiler tüm işyerlerinde bir günlük direnişe geçer. Gültepe başta olmak üzere, diğer bölgelerde halkla polis arasında çatışmalar çıkar. Gültepe'de 400 kişi ile birlikte «halkı tahrik ettiği» gerekçesiyle Gültepe Belediye Başkanı AYDIN ERTAN gözaltına alınır. Gözaltında maruz kaldığı yoğun işkence sonucu hastaneye kaldırılan Aydın Ertan'a ilişkin basında şu haberler çıkar: «Aydın Ertan'ın henüz açıklanmayan bir nedenle Devlet Hastanesine kaldırılarak özel bir bölümde tedavi altına alındığı ve hastanede ziyaretlerin yasaklandığı bildirilmiştir». (Milliyet 10 Şubat) Bir önceki gün polis tarafından boşaltılan Yağ Kombinası, işçiler tarafından bir süre tekrar geri alınır. Fabrikaya girmeyi başaran işçiler tekrar direnişe geçerler. Ancak polis hemen müdahale eder. Yağ Kombinasına panzerlerle giren polisle, işçiler arasında çıkan çatışmada üç işçi, polisin açtığı ateş sonucu yaralanır. İşçiler fabrikayı tekrar boşaltırlar.

BAŞKA BİR AMAÇ : İŞÇİLERİN HAKLI TEPKİLERİ BAHANE EDİLEREK İZMİR'İ SIKIYÖNETİM ÇEMBERİNE ALMAK

Kentin dört bir tarafında hareketlilik yaşanır. Öz itibariyle iktidarın saldırılarına karşı savunmaya yönelik olan bu hareketlenmeler, sağ basının büyük ölçüde abartmalarıyla olduğundan fazla gösterilir. Öyle ki, 9 Şubat tarihli Yeni Asır gazetesi «PROVA» başlığını at-

mıştı. Sadece sağ basın değil, bir kısım «sol» gruplar da ayaklanmanın olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmişlerdi. Yeni Asır gazetesi; «DİSK belediye işçilerini direnişe soktu. Gültepe halkı hoparlörle kışkırtılıp sokağa döküldü. Polis Çiğli İplik Fabrikasını boşaltmaya gidiyordu. Aynı anda polisin kuvvetini bölmeyi amaçlayan olaylar başlatıldı. Buca'da esnafa dükkânlar kapattırıldı. Gültepe'de halk kışkırtılıp sokağa döküldükten sonra gelen polislere ateş açıldı, bu da polisi geri çevirmeyince bir gün önce polis tarafından boşaltılan Pamuk Kombinası polis ekibine saldıran silahlı militanlar tarafından işgal edildi. Lastik yakılan ve barikatlar kurulan yollar trafiğe kapatıldı. Kentin birçok yerinde polise ateş edildi. Halk otobüsler çalışmadığından duraklarda perişan oldu. Bazı semtlere su ve elektrik verilmedi. Bugüne kadar kanlı bıçaklı olan örgütlerin birleştiği saptandı» biçimindeki haberlerini sıraladıktan sonra bunun bir «Ayaklanma Provası» olduğunu belirtiyordu.

Aslında Yeni Asır gibilerinin amaçları açıktı: İzmir'i sıkıyönetim çemberine almak için zemin hazırlamak. MHP'li faşistler tarafından başlatılan K. MARAŞ KATLİAMI üzerine CHP hükümetinin 14 ilde ilan ettiği sıkıyönetim, bazı çevrelerce (Türkeş vs.) yeterli bulunmamıştı. Hükümeti devralan AP'nin bunu genişletmesi gerekirdi. Sıkıyönetimin kimlere karşı uygulandığı ve ne gibi kısıtlamalar getirdiğini herhalde belirtmeye gerek yok. İnsanlar yaşayarak gördüler. Üretimi %90'lar gibi bir rekora çıkaran işçilerin üzerine devlet güçlerini göndermek yeterli olmamıştı. İşçilerin doğal ve haklı tepkileri AYAKLANMA olarak gösterilip, ülkenin önemli bir bölgesi tam yasaklar çemberine alınmak isteniyordu. İşçilerin haklı tepkilerini «mahkum» edip, sıkıyönetim isteminin bir ürünü olsa gerek ki, açık bir

iftirayla 11 Şubat tarihli Yeni Asır gazetesinde «Maskeleri düştü. Komünist Militanlar 'Türk Askerini Arkadan Vur, Rus Askerine Selam Dur' diye sloganlar atıp yazılar yazdılar» biçiminde haber yayınlar. Halbuki böyle bir şeyin olmadığını bizzat Genel Kurmay Başkanı bile doğrulamak zorunda kaldı. Yoğun sıkıyönetim söylentilerini 11 Şubat'ta «İzmir'de sıkıyönetim yok» diyerek yalanlamaya çalışan DEMİREL'in ise mumunun yatsıya kadar dahi yanmadığı görüldü. Aynı Demirel, Türkiye ve dünya kamuoyu karşısında, işçilere karşı açtığı savaşı red etmeyerek şöyle diyordu: «Bir avuç elebaşının, işçinin (!) ekmek yediği Tariş'i çökertmesine izin vermeyeceğiz. Kimsenin şüphesi olmasın devlet kanun ve nizam hakimiyetini kurmaya buna karşı koymak isteyenleri bartaraf etmeye muktedirdir» diyordu. Bir başka televizyon konuşmasında «Devlet Tariş'e girecektir»... Ve 15 Şubat 1980 İZMİR SIKIYÖNETİM ÇEMBERİNE ALINIR.

Ancak o günkü sıkıyönetim uygulamalarının yeterli olmadığına inananlar ve bunu belirtenler de çoktu. «O günlerde Türkiye yine anarşi ve terörle dolu günler yaşıyordu. Tariş olaylarını Erzurum'da televizyonda izleyen Evren ise çevresindeki gazetecilere şunları söylüyordu: 'Biz düşmanlarla değil, iç düşmanlarla uğraşıyoruz. Açık konuşuyorum... Diyebilirsiniz ki, sıkıyönetime rağmen niçin bunların hakkından gelemiyorsunuz?.. Şundan dolayı hakkından gelemiyoruz... Kan dökmek istemiyoruz. Bunu göze alsak, meseleyi bir ayda hallederiz. Onun için eğer bütün millet el ele verirsek, eğer basın bize yardımcı olursa, biz bu işin hakkından kan akıtmadan geliriz.» (Emin Çölaşan, 24 Ocak Kararlarının Perde Arkası, s. 169).

Genel Kurmay Başkanı'nın samimiyeti 12 Eylül uygulamalarıyla görüldü.

Evren'in bu sözleri, 12 Eylül'ün sinyali olarak değerlendirilebilinir miydi? Belki de. Ancak, Tariş direnişinin yenilgisinin, işçi sınıfının karanlık günlere gitmesinde bir adım olacağını, hatta, Tariş işçilerinin Türkiye İşçi Sınıfının kaderini belirleyeceğini söyleyenler vardı. Bunlardan birisi de Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak'tı. İplik Fabrikasına gelen Rıdvan Budak, konuşmalarından birinde bir kız çocuğunu kucağına alarak işçilere şöyle diyordu: «Şu çocuğun geleceği sizlerin elindedir. Tariş direnişi işçi sınıfının geleceğini etkileyecektir. Yenilginin sonucu, Türkiye'nin karanlığa gitmesidir. Bu direniş bu anlamda tarihsel öneme sahiptir. Bu çocukların geleceği sizlerin direnişlerine bağlıdır. Unutmayın». Rıdvan Budak, o gün belki de hayatının en doğru sözlerini söylüyordu. Söylüyordu ama, gösterdiği tavırla da direnişin bitmesini isteyenlerden birisiydi.

Gerçekten de Tariş direnişi, gerekse de diğer bölgelerde devam etmekte olan direnişlerin, grevlerin ve kitle eylemlerinin yavaşlaması ve/veya düşmesi; kitleleri güvensizliğe ve alternatif arayışı içine sokacak, darbe istekçilerine fırsat tanınacaktı. Ne yazık ki tam bu noktada devrimci - demokrat ve sosyalist güçler, bir tarafta karşı devrimin bir darbe tezgâhı içinde olduğunu iyice hesaplayıp, önlemleri konusunda kafa yormazken; öte yandan kitle hareketliliğinin de kendiliğinden nereye kadar gideceğini, yükselen kitle hareketlerinin düştüğü noktada kimlerin kazançlı çıkacağını göremiyorlardı. Görenler ise, niyetleri ne olursa olsun yeterli çabayı harcayamadılar. Belki de güçleri yetmedi. Yaşanan olayların bir yönünün bu doğrultuda geliştiğini belirttikten sonra tekrar Tariş Direnişine dönelim.

EN SON İPLİK FABRİKASI BOŞALTILIYOR
BİR ŞEHİT DEVRİMCİ ÖĞRENCİ CEMİL ORAL

Direnişin çemberi daralmıştı. Diğer üniteler boşaltıldıktan sonra, 7 - 8 - 9 ve 10 Şubat tarihlerinde Çiğli Çimentepe ve Maraş mahallesi halkının direnişe desteğine son verilmişti. 10 Şubat günü adı geçen semtlerde Polisle halk arasında çıkan çatışmalarda CEMİL ORAL adlı devrimci öğrenci, polis panzerlerinden atılan kurşunlarla ölmüş, birçok insan yaralanmış ve yüzlerce insan gözatına alınmıştı. Böylece, polisin fabrikaya girmesine barikatlar kurarak engel olmak isteyen mahalle halkı ve işçi aileleri etkisiz duruma getirilmişti. Direnişin destek güçleri bu anlamda düşmüştü. Direnişin gücü işçilerin kendileriydi artık.

İplik Fabrikası işçileri, fabrikanın önünden geçen Havaalanı yolu üzerine, her iki taraflı olmak üzere 24 - 30 metre aralıklarla barikatlar kurmuşlardı. Panzerlerin gelişini engellemeye yönelik kurulan barikatlar, genellikle lastik, taş ve bildiğimiz havagazı tüplerinden oluşmaktaydı.

Herkes coşkuyla direnişten yana gözüküyordu. Fabrikanın sinema salonuna toplanan direnişçi işçilerin herbiri direnişten yana olduklarını «Direnişi Sürdüreceğiz» sloganıyla konuşmasını bitiren konuşmacı arkadaşlarını coşkuyla alkışlayarak belirtiyorlardı. Bu toplantılar bir nevi referandum da sayılabilirdi. Halaylar çekilir, türküler, marşlar söylenirdi, hep bir ağızdan haykırıyorlardı: «Tariş'te Faşistlere Yer Yok». Birbirlerini «Sosyal - Faşist, Maocu Bozkurt» olarak görenler barikatlarda, halaylarda, nöbet yerlerinde elele, omuz omuzaydılar. İnsan bir kez daha görebiliyordu ki, yaşam bazen pek de

yazılıp çizildiği gibi olmuyor. Gecenin geç saatlerine kadar devam eden halayların birinde, bir işçi tüm heyecanıyla yerinden fırlayarak şöyle diyordu: «Arkadaşlar! Çok mutluyum ve sevinçliyim. Çünkü, İGD'li, Halkın Kurtuluşçusu, Dev - Yol'cu ve TEP'li arkadaşlar hep birlikte halay çekiyor, türkü söylüyorlar. Demek ki biz işçiler zor durumlarımızda birlikte olabiliyoruz ve ayırım gözetmiyoruz». Burada bir slogan yükselir: «Yaşasın İşçi Sınıfının Birliği». İşçi arkadaşın söylediklerinin nedeni çok açıktı. Bir gerçek yaşanıyordu. Etraf sarılmıştı. Fabrikanın etrafını saranlar, içerideki herkesi hedef almışlardı. Onlar içerideki işçiler arasında ayırım yapmıyorlardı. O halde içeridekilerin birbirlerine sıkıca sarılmaktan başka alternatifleri var mıydı acaba?

İplik Fabrikası çemberde. İplik Fabrikasının suları kesilmiş, lağımları tıkanmıştır. Açlık ve hastalık başlar. Yaralılarını kendileri tedavi etmek zorunda. İşçiler yorgun. Ama diktir. Umutla umutsuzluğun mücadelesini verirler. Ama direnişi sürdürmekten yanadırlar henüz. Haklı olduklarına inanıyorlar.

14 Şubat saat 04.00, fabrika havadan ve karadan sarılır. 10 bin asker, tanklar, kariyerler, helikopterler. Hava indirme komandoları. Savaşa hazırlanmışlardır. Kesin imha emri alan savaş güçleri kararlıdır: «Vatan toprakları işgal edilmiştir. Kurtarılacak». Paris komünü üzerine yürüyen VERSAY ordusunu andırıyorlar. Ama, Tariş işçileri «göğü fethetmeye kalkışan kahramanlar»ın bilincinde değildir henüz. Ve iktidar da almış değil.

Günlerce barikatlar kuran, polisin saldırısını göğüsleyen işçilerin önünde büyük bir çıkmaz vardı. Acaba, askeri birlik kesin imha emri ile operasyona geldiğinde karşılık verilecek miydi? Kimsenin bu konuda görüşü ve/veya düşüncesi açık değildi. Üstelik var olan siyasal

gruplar da birbirlerine isnat edercesine, gerçek düşüncelerini pek söylemiyorlardı. Herkesin dilinde tek şey vardı: «Savaşacağız». Ama bu sloganı atan her işçinin gerçekte duygu ve düşüncesi bu muydu?

Bu bir toplumsal eylemdi. Toplumsal olaylarda her bireyin iradesi asgariye inebilir. Deyim yerindeyse kendi heyecanını, öfkesini, korkusunu duyumsayamaz duruma gelebilir. Ortak heyecana ve olayların akışına kaptırır kendisini. Coşkuyla coşkuyu, heyecanla heyecanı, öfkeyle öfkeyi yaşar. Bir de korku kapladı mı, o toplumu kimse zaptedemez (tutamaz). Dağılır. İşte burada bilinç ön plana çıkar. Ne yaptığı ve ne yapacağına karar verebilme yetisi. Bu durum esas olarak önderler için de geçerlidir. Önderlerin niteliği, tecrübesi, siyasal cesareti ve manevra kabiliyeti, politik uyanıklığı. Hep birlikte olayların gelişimini belirler.

Belli ki, gerek direnişçi işçiler, gerekse de onlara önderlik etme konusunda, siyasal olarak daha etkin olan işçiler, bir deney yaşıyorlardı. Ne yapacaklarını biraz da yaşayarak öğreneceklerdi. Zaten boşuna mı söylenmiştir: «İşçi sınıfı mücadelesi kendi öz tecrübe ve deneyleri üzerinde yükselir» diye?

Operasyonu yöneten komutanın anonsu ile irkilir direnişçiler. Gözlerinde günlerdir biriken uyku mahmurluğu vardır. «Dikkat dikkat... Etrafınız sarıldı. Zorluk çıkarmadan herkes dışarı çıksın. Sizlere 5 dakika süre veriyorum. Fabrikayı boşaltın. Kimseye bir şey yapılmayacak. Kimseye dokunulmayacak...» Bu sözler, direnişçi işçiler arasında ikilemler yaratır. Daha ileri konumda ve değişik siyasal grupların taraftarı işçiler aralarında tartışırlar. Nasıl davranacaklarına karar vermeleri ve ortak tavır takınmaları gerekir. Anons tekrarlanır. Tartışmalar ise sürer. Kimilerine göre, «Zor kulla-

nırlarsa karşılık verilmeli. Direnilmeli. Kendiliğinden teslim olunmamalı». Kimilerine göre ise, «Komutan söz veriyor, kimseye dokunulmayacak. Zaten askere de karşılık veremeyiz. Boşaltalım». Tartışmalar sonuç vermiyor. Dakikalar ilerlerken, komutan emrini verir: «Askerler», «Çiğli'de onbir tane asker vurdular. Ateş...». (Halbuki böyle bir şey yoktu. Asker vurulmamıştı.) Tanklar kapılara dayanır. Askerler yaylım ateş açar içeriye. İşçilerden sesler yükselir: «Ateş etmeyin. Çekilin». Asker emir almıştır dinlemiyor. Kendileri de sivil dönemlerinde belki de emekçi olan bu insanlar, emekçilere kurşun sıkıyor. İşçilerin bir kısmı bunun bilincinde de olsa, işçiler de içeriden askere karşılık verir. Bu bir nevi savaştır. Devletin kendisine açtığı savaş. Karşısındakiler kim olursa olsun, herşeyden önce kendilerine karşı savaş açanları temsil ediyor. Böylece başlayan çatışmaya kısa süre sonra ara verilir. Yine uzun sessizlik ve yine dakikalar ilerler. İşçilerin kendi aralarındaki tartışmalar hâlâ sürmekte. Komutan vaadini tekrarlar: «Kimseye dokunulmayacak». Bölünmeler başlar. «Birlik Dayanışmacı» taraftarı işçiler, tartışmanın sonucunu beklemeden dışarı çıkarlar. Bunları diğer işçiler izler. Bu durumu gören komutan, verdiği «sözü tutar». Ve dışarı çıkan işçileri yere yatırtır. Yeni bir cezalandırmaya hazırlık olarak aramalar ve kimlik kontrolleri yapılır. Ellerinde listeler vardır.

Böylece direniş biterken, direnişin çocukları elleri başlarının üzerinde, başları öne eğik, bir yenilgiyi tadarlar. Acıydı bu ama...

Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar
çokturlar

Korkak,
Cesur,
Cahil,
Hakim
ve çocukturlar
Ve kahreden
yaratan ki, onlardır,
destanımızda yalnız onların maceraları vardır.
Onlar ki uyuyup hainin iğvasına
sancaklarını elden yere düşürürler
Ve düşmanı meydanda koyup
kaçarlar evlerine
Ve onlar ki bir nice mürtede hançer üşürürler
Ve yeşil bir ağaç gibi gülen
Ve merasimsiz ağlayan
Ve ana avrat küfreden ki onlardır
destanımızda yalnız onların maceraları vardır.
Demir
Kömür
Ve şeker
Ve kırmızı bakır
Ve mensucat
Ve sevda ve zulüm ve hayat
Ve bilcümle sanayi kollarının
Ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
Ve kederli nehir yollarının,
Sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
Bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
Ve onlar için:
Zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur
denildi.

Nâzım Hikmet

Ellerindeki listelere göre, direnişçi işçiler arasında seçmeler yapılarak, yaklaşık bin kişiden 270 kişi gözaltına alınıp, Karşıyaka'daki stadyuma götürülür. Stadyum buz gibi ve yerler ıslaktır.

Zaferi «kazananlar» raporlarını tutar:

«TUTANAK»

«14 Şubat saat 08.00'de İzmir Valiliğinin 13.2.1980 gün ve Em. Md. lüğü Ş. I. Bş. No. 1806 sayılı emri gereğince, Tariş yetkili kurullarınca 6 Şubat 1980 tarihinden itibaren (1) hafta süre ile tatil edilmesine rağmen, işçiler tarafından işgal altında tutulan Tariş işletmelerine bağlı Çiğli İplik Fabrikasının tahliyesi için mahalli emniyet kuvvetlerini takviye maksadıyla, İzmir İl J. Alay K. emir - komutasında olarak ve bu komutanlık hareket kontrolundaki J. Kom. birlikleri ile adı geçen iş yerine gidildi. Çevre emniyete alındı. Fabrikanın batı cephesindeki kapılar önünde megafonla işçilerin fabrikayı terketmeleri konusunda gerekli kanuni ihtar ve ikaz yapıldı. Tahliye için (2) saat süre tanındı. İçerideki işçilerin verilen süre hitamında işyerini boşaltmamaları üzerine kendilerine duyabilecekleri şekilde ihtar ve ikaz (5) dakika ara ile megafonla (3) defa tekrarlandı. Kapıların kilitli ve kapı arkalarında içeriden barikat ko-

nulmuş olduğu tesbit edilmekle temin edilen dozer yardımıyla kapılar açıldı. Barikatı kaldırmak isteyen J. Komando Kuvveti üzerine içeriden kimliği belirlenemeyen kimselerce otomatik silahla ateş açılması, bu açılan kapıdan girildiğinde, ikinci bir demir kapının da bulunduğu ve kapatılmış, arkasına barikat kurulmuş olduğu görüldü. Er gücü ile kapılar zorlanmak suretiyle açıldığında içeriden yaylım ateşi ile karşılaşıldı. Kendilerini korumak için aşağıda imzaları bulunan personel tarafından havaya ateş edildi. Buna rağmen içerideki işçiler tarafından ateşe devam olunduğu gibi ayrıca tahrip gücü yüksek patlayıcı madde atıldı. Bu arada Alay Komutanı tarafından ateş eden taraflara ateşkes çağrısında bulunuldu. İçeridekilere hitaben megafonla tekrar bir uyarıda bulunarak, ateş etmemelerini, verilen bu emre riayet edilerek teslim olmalarını duyurdu. Bu arada daha müessif bir olay olmaması, kan dökülmemesi için bir mehil tanındı. Bu mehilin sonunda o sırada olay yerine gelen sendikacıların da yardımıyla işçilerin ikna edilmesi sonucu (2). nci bir operasyona gerek kalmadan içeride bulunan işçilerin işyerini tahliye edecekleri haber alınmış ise de verilen mehil sonunda çıkmadıkları görülmesi üzerine bu defa polis - jandarma işbirliği halinde müştereken (2). nci operasyona geçmek üzere iken, işçiler içeriden pencere ve kapılardan çıkmışlardır. İş bu tutanak olay yerinde tanzim edilmiş ve ilgililerce imza edilmiştir. 14 Şubat 1980.»

İsmet ERDİL
J. Kd. Yzb.
Bornova 7. J. Kom. Bl. K.

Suat UYGUN
J. Yzb.
Bornova 5. J. Kom. Bl. K.

Halim SEKENDUR
7. Bl. J. Kom. Erl

Remzi BAYTARTAR
7. J. Bl. J. Kom. Erl

Bülent YALÇIN
5. Bl. Kom. Erl

Ertesi gün «ordunun zaferi» okunur gazetelerden. «Bir savaş kazanılmıştı». 15 Şubat 1980 Hürriyet Gazetesi; «ASKER TARİŞ'E GİRDİ» başlığıyla «zaferi» şöyle duyurur: «Devleti parçalama girişimcileri ile onlara uyanların karmakarışık edip huzursuz kıldığı İzmir, dün önemli günlerden birini yaşadı. Tankların ve kariyerlerin desteklediği, ağır silahların harekete sokulduğu, Ege Ordu Komutanı Orgeneral Ali Sait Özçivril Komutasındaki 10 bin civarında askerden oluşan birlikler bir grup silahlı işçinin işgalindeki Çiğli Tariş İplik Fabrikasına girip boşalttı».

Gözaltına alınan işçilerden bir kısmının nerede olduğu aileleri tarafından günlerce öğrenilemez. Fabrika boşaltıldıktan sonra arkadaşlarıyla birlikte gözaltına alınan ve daha sonra arkadaşlarından ayırarak Karşıyaka Emniyet Amirliği'ne götürülen işçilerden İBRAHİM KOÇ'un amcası, yeğeninin can güvenliğinden endişe ederek, nerede olduğunu öğrenmek için savcılığa dilekçe vermek zorunda kalır.

Dilekçe şöyledir:

«İZMİR CUMHURİYET SAVCILIĞINA

16/2/1980

İZMİR

Çiğli'de kurulu TARİŞ İPLİK FABRİKASI'nda işçi olarak çalışan yeğenim İbrahim KOÇ 14/2/1980 tarihinde, fabrikadan çıkarılan işçilerle birlikte alınmış, kendisi diğerlerinden ayrı olarak bilinmeyen bir yere götürülmüştür. Birçok arkadaşı serbest bırakıldığı halde, kendisinden ve nerede bulunduğundan, bütün aramalarımıza rağmen hiç bir bilgi elde edemedim.

Kendisine işkence yapılmasından ve hayatından endişe etmekteyim. Bu nedenle kendisinin bulunduğu ye-

rin bildirilmesi ve kendisine işkence yapılmış veya yapılmakta ise yapılan işkencenin tesbitinin yaptırılması için emir ve müsaadelerinizi diler, Saygılarımı sunarım».

Ali Koç
İmza

İzmir Cumhuriyet Savcısı, Kaya Özarpak, söz konusu dilekçeyi tastik ederek, «Em. 2. Şb. Müd.ne Tahkiki rica olunur» şeklinde 18.2.1980 tarihli dilekçeye ek yazı yazmıştır. Aslında sadece İbrahim Koç'a değil, birçok işçiye de işkence yapılır. İşçiler kendilerine yapılan işkenceleri daha sonra mahkemede anlatmışlardır. Mahkeme tutanaklarından bunları bulmak mümkün.

Bir kısmı Emniyette olmak üzere, Karşıyaka Atatürk Stadyumunda 6 gün gözaltında tutulan işçilerden Ali Kaya Yıldız, Ali Yaşar Avcı, Fariz Atar, Şahin Türk, İsmail Hakkı Tuna, Yaşar Piliç, İbrahim Koç adlı işçiler tutuklanır ve diğerleri serbest bırakılır. Ayrıca, Osman Menemencioğlu, İshak Uçkan, Eyüp Gökdağ adlı işçilere de gıyabi tutuklama kararı verilir.

Böylece yüzlerce işçinin çıkışının da verilmesiyle birinci perde bitmiş olur. Bundan sonra «kanuni» cezalandırmalar ve yargılamalar başlar...

İŞÇİLER SANIK SANDALYESİNDE

«Vatan topraklarının bir bölümünü işgal etmişlerdi». «Devleti yıkmak için ayaklanma yapmışlardı». Bunlar «suç»tu ve yargılanmaları gerekirdi.

a) İşyerini işgal etmek ve bu suça azmettirmek

b) Toplu izrar

c) Güvenlik görevlilerine silahlı mukavemet

d) Silahlı gasp

e) Sustalı bıçak bulundurmak

f) Yasaklanmış yayın bulundurmak

g) Ruhsatsız tabanca bulundurmak

h) Patlayıcı madde taşımak gibi iddialarla suçlanmak üzere, ilk etapta 187 kişi sanık sandalyesine oturtturulur. Hemen belirtmek gerekir ki, adı geçen suçlarla ilgili olarak sanık olan işçilerin tümü iplik fabrikası işçileridir. Zaten Tariş davasının ana eksenini de iplik fabrikası oluşturmuştur. Sonuç itibariyle çeşitli cezalar alan ve mahkum olanlar da iplik fabrikası işçileridir.

«Evrak Kayıdı No : 1980/6035
Esas No. : 1980/173
Karar No. : 1980/74

Ve 26.5.1980 tarihli İZMİR SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI ASKERİ SAVCILIĞI olayları yorumlayarak iddiasını (suçlamalarını) hazırlamıştı.

«İçişleri Bakanlığının 14.1.1980 gün ve A-63211 sayılı yayınında Tariş ile bağlı kuruluşlarında birliğin karar ve icra organlarında çeşitli siyasi baskılar altında kaldıkları, ayrıca idarece icraata gidilmesi halinde bütün il sınırları içine yayılabilecek ölçüde olayların meydana gelebileceği bildirilerek, kanun hakimiyetinin sağlanması, vatandaşın can ve mal güvenliğinin teminat altına alınması için suç odaklarının tesbit edilerek suçluların yakalanmasını sağlamak üzere gizliliğe azami riayet edilerek 22.1.1980 tarihinde uygulanacak bir planın yapılması gerekli görüldüğü İzmir Valiliğine bildirilmiş ve gerekenin yapılması istenmiştir. Bu emir 22.1.1980 tarihinde İzmir ilinde yürürlüğe konulmuş bu meyanda Tariş İplik Fabrikasında da güvenlik kuvvetlerince sabah erken saatlerde arama yapılmaya başlanılmış, ancak polisin ani, sabah erken saatlerde ve fabrika yetkililerine haber verilmeden arama faaliyetine girişmesi işçiler tarafından arama faaliyeti dışında yorumlanmış ve işten atılacakları değerlendirmesi yapılarak güvenlik kuvvetlerine karşı konulmuş, çatışma çıkmış, bilahare güvenlik kuvveti ile fabrika yetkilileri arasında görüşme yapılarak durum anlatılmış ve güvenlik kuvvetlerinden ayrılan bir kuvvet fabrika içinde arama yapmış, bu aramada herhangi bir suç unsuruna rastlanmamıştır. Bu aramadan sonra fabrikada güvenlik kuvvetlerinin davranış ve arama faaliyetinin protesto maksadıyla iş-

çiler direnişe geçmişler ve çalışmalarını durdurmuşlardır. Aynı gün aramalar bitiminde güvenlik kuvvetlerinin aramalar sonucunda 4 - 5 işçiyi.....? Bütün işçilerin işten atılacağı şeklinde şayialar çıkarılarak Büyük Çiğli semtinde halk kışkırtılıp, güvenlik kuvvetlerine karşı konulmuş, olaylar yaratılmıştır». (İddianame, s.9)

«4.2.1980 tarihinde İplik Fabrikasının kesin olarak tatil edilmesi kararlaştırılmış ve askeri birliklerden sağlanan yardım kuvvetlerince fabrikanın etrafı kordon altına alınarak tüm giriş, çıkışlar kapatılmış ve erken saatlerde boşaltma faaliyetine girişilmiş, yapılan tüm uyarılara rağmen fabrikadan çıkılmamakta ısrar edilmiş, kaynaklanmış kapılar dozerle açılarak içeriye jandarma müfrezesi girmek isteyince silah atışlarıyla karşılaşılmış ve kapıdaki jandarma panzerine patlayıcı madde atılarak içeri girme engellenmiştir. Jandarmanın geri çekilmesinden sonra işçilere son bir müddet daha tanınmış, bu müddetin sonunda fabrikayı tahliye etmedikleri görülünce panzerler ile birlikte operasyona başlanıldığında işçilerin çeşitli yerlerden çıkarak fabrikayı terk etmeye başladıkları görülmüş ve fabrikadan çıkan işçiler biraraya toplanarak fabrikanın boşaltma işlemine son verilmiş, boşaltmadan sonra yapılan kabaca aramada İsmail Hakkı Tuna isimli şahıs içeride makinaların arasında yatarken yakalanmış ve yapılan üst aramasında bomba ve tabanca bulunmuş, fabrika kapılarının kaynaklandığı, pamuk balyalarının kapı arkalarına dikildiği, üzerlerine makinalardan sökülen iğlerin zıpkın şeklinde sokularak bastırıldığı, masuraların yerlere döküldüğü görülmüş ve birçok molotof kokteyli bulunmuş, müteakip günlerde yapılan aramalarda evsafı ve miktarı zabıtlarda belli silahlar, mermiler, boş kovanlar, patlayıcı maddeler, bol miktarda yasaklanmış yayınlar,

bildiriler ve 1 adet çelik yelek bulunmuştur». (İddianame, s. 10)

İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı hazırladığı iddianamenin başka bir yerinde ise şunları belirtiyordu: «İplik Fabrikası müdürlüğü, yasa-dışı örgüt faaliyetine rastlanmadığını, genel müdürlükten arama yapılması konusunda bir talepte bulunmadıklarını, işbaşına geldikleri Temmuz 1979 ayından beri fabrikada bir olay olmadığını, fabrikanın tatil edilmesine gerekçe olarak gösterilen hususların iplik fabrikasında geçerli olmadığının, fabrikanın normal çalışına düzeninde bulunduğunu Genel Müdürlüğe bildirdiklerini, fabrikanın tatile sokulmasına gerek olup olmadığının kendilerine hiç sorulmadığını, 6.2.1980 tarihinden sonra iş aktine son verilmesi nedeniyle bir daha fabrikaya uğramadığını, kendisine aramada haber verilseydi bu kabil olayların olmayacağını.....» (s. 10. Pr. 3)

Düşündürücü noktaları açıyorum: Birincisi, gerek aramaların yapılacağı, gerekse işletmenin tatil edilmesi kararı, fabrika müdürüne haber verilmeden alınıyor ve uygulanıyor. *Neden?* İkincisi, Fabrika müdürünün, Genel müdürlüğe sunduğu öneriler dikkate alınmıyor. *Neden?* Üçüncüsü, Fabrika müdürü, fabrikada herhangi bir terör olayı olmadığını belirtiyor. Ama fabrika müdürüne rağmen, yine de terörist yuvası olarak gösterilmek isteniyor. Düşünün ki, «bir terör yuvası» var, ama orada herhangi bir olay olmuyor. Bu nasıl «terör» yuvası? Hayret! Ayrıca bahane ettikleri «teröristlere» de pek rastlanmıyor.

Yukarıda belirttiğimiz çelişkileri, bir hukukçu yorumladı: «Bir işletmenin sorumlusuna haber verilmeden aramaya başlanması dava dosyasına yansıyan bir gerçektir. Aslında tüm Tariş ünitelerinde İçişleri Bakanlığı

tarafından genel arama yapılacağının açıklanması başlı başına tartışma götürür bir konudur. 6136 sayılı yasada uygulamada hiç kullanılmamış bir maddeye dayanarak yapılacağı bildirilen arama kasıtlıdır. İşçileri tedirgin etmeye yöneliktir. Aslında amaç olay çıktı bahanesiyle birçok işçiyi işten çıkarmak, yerlerine iktidar mensuplarını almak. Plan başından beri budur.

Siyasi iktidar yukarıda da açıklandığı üzere bir plan uygulamıştır. Bu plana göre burada çalışanlar terörist ilan edilmelidir. Tariş Zeytinyağı ünitesinde çalışanlar benzer yöntemlerle karşı karşıya gelmiştir. Olayın polis tarafından başlatıldığı belgelenmiştir. Bu nedenle kamuoyuna işçiler bu şekilde tanıtıldığı takdirde, iktidar planı geniş kesimlerce desteklenecektir. Düşünce budur». (Avukat Fehmi Çam)

Askeri savcının hazırladığı böylesi bir iddianameyle 186 kişi yukarıda (isnat edilen) belirtilen suçlardan dolayı yargılanmak üzere İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 2. Nolu Askeri Mahkemesinde dava açılır.

Yargılamalar ilginç seyir izler. Davada mevcut hukuk yasaları dahi pek geçerli değildir. Karar adeta önceden verilmiş gibidir. Amaç bellidir. «İşçilerin mahkum olmaları gerekir». Hem de «terörist» olarak. Bunun için gerekli «deliller» bulunacaktır. Örneğin işçiler «itirafa» zorlanacak. (*)

(*) Bir İtirafçı Bayram Güneş.
İplik fabrikasında işçi. Yargılanan sanıklar arasında. İlk yargılamada ceza alır. Bunun üzerine savcı ve sıkıyönetim komutanlığı ile anlaşır. Kendisine, «birtakım işçileri de ifade vermeye ve itirafa ikna ettiği takdirde cezasının düşürüleceği» söylenir. Bayram Güneş bu anlaşma üzerine işe koyulur. Elinde liste dolaşır. Özellikle de bazı işçiler aleyhinde ifade

İlk yargılama sonucunda 135 işçi 25'er ay ceza alır. Gerekçe, «Yasa-dışı direniş ve işyerini işgal» olarak gösterilir. Ancak olay bununla kalmaz. Karar Yargıtay'da bozularak geri döner. Çünkü itiraflar başlamıştır. İşçileri bizzat itirafa özendiren Sıkıyönetim Komutanlığının iddiasına göre, asıl suçlular itiraflarla ortaya çıkacaktı. Aslı olmayan, sadece çelişik ifadelerden meydana gelen bu itiraf furyasının başlatılmasındaki amaç açıktı: İşçilerin haklı tepkilerini, «terör» ve «Devleti yıkmaya yönelik bir hareket» olarak mahkum etmek. Nitekim itiraflarda sık sık «yasa-dışı terör odaklarının kışkırtmaları» gibi kavramların geçmesi bunu gösteriyor. Ayrıca ikinci yargılamada madde kapsamları değişir, 146'ncı madde gündeme getirilir. Tüm bunlardan dolayı olsa gerek ki, ilk yargılama sonucu verilen cezalar sıkıyönetim komutanlığı tarafından «sanıkların lehine» temyiz edilir.

Bu durum hakkında davanın avukatlarından Fehmi Çam şunları söyledi: «Tariş iplik olaylarında mahkemenin ilk kararı 135 işçi hakkında direnişe katılma olarak değerlendirilmek suretiyle işçiler 25 aylık cezaya çarptırılmışlardır. Bu karar Sıkıyönetim yasasına göre kesindir. Bu ceza bu işçiler arasında panik yaratmıştır. Bir kısım işçiler ise itiraflarda bulunacaklarını ve kendilerine kolaylık gösterilmesini isteyen dilekçelerini vermişlerdir. İtiraflar işte bu noktadan sonra başlamıştır. Bu kişiler olayın bu kez militan vasıflı olduklarını ileri sürdükleri kişiler tarafından yönlendirildiğini söylemiş

---

vermeleri için imza toplar. Bayram Güneş'le birlikte, itirafçılar arasında Mehmet Kaplamacı, Dursun Karaağaç, Parmaksız Mustafa vs. sayılabilir.

Durumu iyice açıklığa çıkarmak için yukarıda isimleri yazılı kişileri aradık. Fakat bulamadık. Bunların durumlarını iplik fabrikası işçileri yakından bilirler.

ve yazmışlardır. İşte bu noktada da belki de Türkiye'de ilk kez altını çizmek gerekir. Sıkıyönetim komutanlığı sanıklar lehine temyiz yoluna başvurmuştur. Zira yasa sadece sıkıyönetim komutanlığına temyiz hakkı vermektedir. Düşünün, sanık 25 aylık cezasını suçsuzum diye temyiz edemiyor. Sıkıyönetim komutanı bunlar suçsuzdur diye baş vuruyor. Böylece temyiz mahkemesine giden dava dosyasında olayın TCK 146 kapsamına, yani Anayasa ihlaline giren bir suç görüşü ile noktalanıyor. Bilindiği gibi 146'ncı maddede yazılı suç siyasi bir suçtur. Olay da bu noktaya geliyor».

İtirafçıların ifadeleri temel alınarak yapılan ikinci yargılamalar sonucunda; Osman Menemencioğlu, Yaşar Piliç, Eyüp Gökdağ ve İbrahim Koç adlı işçiler 146/1 maddesine göre önce idam cezası alır. Bu cezaları ömür boyu hapse çevrilir.

5 işçi 146/3'üncü madde kapsamında değerlendirilerek, 12'şer yıla, bir işçi 5 yıla, 3 işçi 3 yıl 4 ay cezaya çarptırılır. Ayrıca 4 işçiye 3 yıl, bir işçiye 5 yıl, 3 işçiye 15 yıl, 2 işçiye 18 ay ceza verilir. Diğerleri beraat ederler.

Böyle sonuçlanan dava, arkasında bir dizi soru, bir dizi çelişki bırakır.

Açalım:

Mahkemenin Gerekçeli Kararından işte bir örnek:

«22.1.1980 günü meydana gelen hasarın önemli bölümünün onarılması ve işçinin tekrar çalışmaya başlaması ile 1.2.1980 tarihinden itibaren fabrikada üretime geçilmiştir. 22.1.1980 tarihinde yapılan ve bazı ünitelerde aramaya karşı çıkan bir kısım işçinin yakalanıp göz altına alınması dışında başkaca bir tesbit yapılmayan operasyonlara, sonraki tarihlerde devam edil-

memiş, işçilerin tekrar çalışmaya başlamaları ile olaylar kapanmıştır.

Ne var ki, 6.2.1980 günü gazetelerde 'Tariş Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulları' kararı olarak 'Tariş İşçilerine Açık Duyuru' başlığı altında bir ilan yayınlanmıştır. Bu ilanda aynen 'Tariş Satış Kooperatifleri işletmeleri ile 2 ve 3 nolu hizmet binalarında 22.1.1980 tarihinden itibaren başlayan ve 11 gün süren kanunsuz direniş sırasında fabrikalarımızda ve çeşitli ünitelerde meydana gelen zarar ve ziyanın tesbiti, gerekli revizyonun yapılarak işletmelerin ve hizmet bölümlerinin yeniden normal çalışma düzenine geçebilmesi, dürüst, işine bağlı ve yasa-dışı direnişe katılmamış işçilerin belirlenmesi amacı ile üretime ve çalışmaya bugünden itibaren (6.2.1980) bir hafta süre ile ara verilmiştir.

İş Kanununun 17'nci maddesine ve 274 sayılı yasanın 29'uncu maddesine göre, İŞÇİLERİMİZİN TÜMÜNÜN İŞ AKİTLERİNİN FESHİ ZORUNLULUĞU VE HAKKI DOĞMUŞTUR. Ancak Tariş yönetimi güvenlik güçlerinin fabrikalarda yaptığı aramalar sırasında, karşı koymamış, güvenlik güçleri ile çatışmamış, haklarında soruşturma yapılmamış ve baskı altında bu kanunsuz eyleme katılmış işçilerimizin haklarının korunmasından yanadır.

Bir haftalık süre içerisinde, bu kabil işçilerimiz ücretli izinli sayılacaklardır.

Tariş Fabrika ve Tesisleri normal üretime geçtiğinde şu anda iş akitleri feshedilmiş duruma düşen, ancak kışkırtıcı olmayan, olaylara karışmayan, direnişe baskı altında katıldığını ispat eden işçilerimize geçmiş hakları da mahfuz kalmak kaydıyla işbaşı yapmak imkânı sağlanacaktır.

İşyerlerimizin kapalı olduğu süre içerisinde zarar tespitlerinin yanısıra çalışanların can güvenliğinin ve işbarışının sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tariş'e bağlı ve memleketini seven işçilerimizin huzur içerisinde bir haftalık süreyi ve yeniden yapılacak işbaşı çağırısını beklemelerini önemle duyururuz' denilmektedir. (Dizi 833)

Görüldüğü gibi, duyuru hiç bir ayırım yapmaksızın Tariş ünitelerinde çalışan işçilerin tümüne hitap etmektedir. Keza kaleme alınış biçimi itibariyle zaten kuşku ve kaygı içinde bulunan işçilerde tam bir panik havası yaratacak anlam taşımaktadır. Şöyle ki:

a) Her kuruluş gibi Tariş Kooperatifler Birliği de kaynağını yasalardan almaktadır. Böyle bir kuruluşta yönetim kurullarınca alınan kararların kendi bünyesi içinde dağıtımı, tebliğ ve uygulanması yolu açık ve aykırı davrananlar hakkında yasal yaptırıma baş vurma olanağı her an mevcut iken basına paralı ilan vermek suretiyle kararların ilgililere tebliğ edilmiş olmasını, *kişisel ya da siyasal nedenler dışında haklı gerekçelerle açıklamak mümkün değildir.* (abç, H. Y.)

b) Hasar tesbiti ve revizyonun tüm ünitelerde bir hafta gibi kısa bir sürede nasıl yapılacağı ve idareci, teknisyen ve işçilerin yokluğunda bu gereğin nasıl yerine getirileceği, çalıştırılmayan bir makinenin arıza ya da hasarının hangi yolla saptanacağı, bu yolda ne gibi bir hazırlık yapıldığı, teknik bir heyetin bu iş için önceden oluşturulup oluşturulmadığı duyuruda açıklanmamış, *Tariş Genel Müdürü tarafından bu sorular inandırıcı biçimde yanıtlanmamıştır.* (abç., H. Y.) Nitekim 833 dizideki teknik raporda, hasarın onarımı için 30 işgününe ihtiyaç bulunduğu belirtilmekte, keza onarımın ancak makinelerin çalıştırılması ile gerçekleşebileceği dolaylı olarak vurgulanmaktadır.

c) İçişleri Bakanlığının 14.1.1980 tarihli yazılı emrinde, Tariş işletmelerinde idarece icraata gidilmesi halinde olayların çok büyük boyutlara ulaşabileceği açıklanmış iken (!) suç odaklarının saptanamadığı ve suçluların henüz yakalanamadığı bir ortamda, çoğunluğunu yansız ve işine bağlı kişilerin oluşturduğu işçi topluluğuna hitaben ve de ilan yolu ile 'İşçilerimizin tümünün iş akitlerinin feshi zorunluluğu ve hakkı doğmuştur...' tarzında her türlü yoruma açık ve kesin olmaktan çok uzak açıklamalar yapılmış olması, üzerinde durulması gereken bir tutum olarak değerlendirilmiştir. Ne var ki, Tariş Genel müdürü bu yolda tevcih edilen sorulara 'kararımızın bu şekilde istismar edileceğini önceden düşünmedim' tarzında inandırıcılıktan uzak cevaplar vermiştir.» (1983/2 Nolu GEREKÇELİ KARAR, s. 14 - 15).

Yukarıya aldığımız uzun alıntıdan sonra;

Sorularımızı sıralıyoruz:

a) Direnişin yeniden başlamasında ve olayların boyutlarının genişlemesinde sorumlu durumda olan Genel Müdür ve Yönetim Kurulları *niçin* sorumluluklarından dolayı yargılanmamışlardır?

b) Mahkeme Heyeti, özellikle de Genel Müdürün açıklamalarını inandırıcı bulmadığını belirttiği halde, *neden* üzerine gitme gereğini duymamış, kendi kendisiyle çelişmiştir?

c) Olaya başka açıdan baktığımızda diyebiliriz ki; gerek Genel Müdürlüğün, gerekse de Yönetim Kurullarının üzerine gidildiği takdirde gerçek sorumluların ortaya çıkarılmasından mı korkuldu acaba?

d) Yine diyebiliriz ki, şayet gerçek sorumluların üzerine gidilseydi, zamanın Hükümeti, İçişleri Bakanı

ve olaylardan sorumlu olan diğer devlet güçleri sanık sandalyesine oturtturulması gerekmiyor muydu acaba?

Böylesine çelişik durum hakkında, işçilerin müvekkili durumunda ve davanın avukatlarına yönelttiğimiz sorulara cevap alırken; Genel Müdür ve Yönetim Kurulları hakkında kendilerinin suç duyurusunda bulunduklarını belirten Avukat FEHMİ ÇAM şu açıklamayı yaptı:

«Tariş İplik Fabrikasında meydana geldiği ileri sürülen olaylarla ilgili dava sıkıyönetim mahkemesinde görüldü. Bu dava ilginç bir seyir izlemiştir. Sıkıyönetim mahkemesi işçilerin suça tahrik ve teşvik edildiğinden bahisle TCK 51. maddede yazılı ağır tahrik hükümlerinden faydalanması görüşüne varmıştır. Burada tahrik ve teşvikçi Tariş Genel Müdürü ve yöneticileridir. Bu gerekçeli karara yansımıştır. Ancak Yargıtay bu gerekçeyi yerinde bulmamıştır. Bir başka deyişle tahriki kabul etmekle birlikte, TCK 146'da tahrik olmaz demiştir. Ancak takrik ve teşvikçi Genel Müdür ne yazık ki, en azından görevi ihmal sayılması gereken suçtan dahi yargılanmamıştır. Mahkeme suç duyurusunu reddetmiş ve böylece kendi kararı ile çelişmiştir».

Bir başka nokta, bir başka soru:

Aramanın amacı neydi? Aynı soruyu mahkeme de soruyor ve yanıt alamıyor. Ama «adil mahkememiz» hiç de olayın üzerine gitme gereğini duymuyor. Sorduğu soruyu deşmek istemiyor.

Yine «Gerekçeli Karar»dan aktaralım:

«İçişleri Bakanlığı, İzmir Valiliği'ne gönderdiği 14 Ocak 1980 tarihli yazılı bir emir ile (Dizi 605) '... Tariş' in karar ve icra organlarının çeşitli siyasi baskılar altında kaldıklarının, ayrıca icraata gidilmesi halinde bütün il sınırları içine yayılabilecek ölçüde olayların meydana gelebileceğinin' istihbar edildiğinden bahisle, 'tüm

istihbarat organlarının verecekleri bilgilerin birlikte değerlendirilerek saptanacak suç odaklarının ortaya çıkarılmasını ve gizliliğe riayet edilerek 22 Ocak 1980 günü suçluların yakalanmalarını sağlayacak bir planın yapılmasını' istemiştir.

'Tariş icra ve karar organlarının baskı altında olduklarını ve idarece icraata gidilmesi halinde büyük olayların meydana gelebileceği' yolundaki istihbaratın hangi kanalla bakanlığa ulaştığı belli değildir. Tariş Genel müdürü, bu konuda herhangi bir başvuruda bulunmadığını huzurda verdiği anlatımda belirtmiş (dizi 1975), keza İzmir Emniyet müdürlüğü, İçişleri Bakanlığının 14.1.1980 tarihli yazılı emri dışında başkaca bir döküman ibraz edememiştir. (Dizi 1617). Bu durumda bakanlığın, başka kaynaklardan gelen istihbaratı değerlendirerek içeriği yukarıda açıklanan yazılı emri verdiği anlaşılmaktadır» (Gerekçeli Hüküm, s. 9) Bir parantez açıp soruyoruz; Sayın Mahkeme heyeti! İçişleri Bakanlığına hangi kaynaklardan istihbarat edindiğini niçin sormadınız?

Alıntıya devam ediyoruz: «Ancak emirde, suç odaklarının 'tesbitinden sonra suçluların yakalanması için bir plan yapılması ve bu planın 22.1.1980 günü uygulamaya konulması istendiği halde, anılan tarihte Emniyet müdürlüğünce Tariş'in tüm ünitelerine ani baskın yapılarak genel bir arama yapılması yolu tercih edilmiştir!' Neden bu yol tercih edilmiştir? Kimlerin ve hangi nedenlerle yakalanmaları planlanmıştır? Aramadaki genel amaç neydi? gibi sorulara yanıt verebilecek bir belge ya da tanık anlatımı dosyada mevcut değildir». (Gerekçeli Hüküm, s. 9). İkinci parantezimizi açıp, Mahkeme Heyetine soralım; bu sorularınızı neden muhataplarına yöneltmediniz?

Fakat biraz dikkat edilirse, mahkemenin dikkatlerden kaçırmaya çalıştığı asıl önemli soruyu İçişleri Bakanlığına biz soralım: HANGİ GEREKÇELERLE TARİŞ İŞÇİLERİNİ «TERÖRİST» VE «SUÇLU» OLARAK GÖSTERİP BULUNMALARI VE YAKALANMALARI İÇİN BİR PLAN YAPILMASI EMRİNİ VERDİNİZ? Bu soruya cevap alabilecek miyiz. Zannetmiyorum. Yargılarımızı okurların duyarlılığına bırakarak, bu bölümü Avukat Fehmi Çam'ın bize söyledikleriyle bitirelim: «Sıkıyönetim mahkemesinde işçiler sanık yerindedir. Aslında bu yerde Genel Müdür ve Siyasi İktidar da bulunmalıdır. İleride tarihin yargılamasından kimse kaçamaz, burada herşey yerini bulacaktır.» Ekliyorum. YARGILAMA ZAMANI GELMEMİŞ MİDİR NE DERSİNİZ?

BİR İŞÇİNİN SAVUNMASI

Tariş İplik Fabrikası davasında sanık durumunda olan ve önce idam alan, daha sonra bu cezası ömür boyu hapse çevrilen, işçilerden YAŞAR PİLİÇ'in olaya ilişkin savunması:

Hemen belirtelim, Yaşar Piliç'in savunması ülkenin, dünyanın içinde bulunduğu duruma, sınıflar savaşının genel hatlarına ve ülkemizdeki sınıf mücadelesinin izleyeceği rotaya vs. değinmekte. Ancak ben, buraya savunmanın Tariş'le ilgili bölümlerini aldım.

«İZMİR SYNT KOMUTANLIĞI 2. NOLU ASKERİ MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

İZMİR»

«Tarihi bir olay ve tarihi bir yargılama ile karşı karşıyayız. Bugüne kadar Tariş olayları üzerine çok şey yazıldı, çizildi ve söylendi. Daha da söylenecektir. İnancım şudur ki, bu yargılanma sonucunda, Tariş olayları sanıkları olduğumuz iddiasıyla bir çoğumuz tarafınızdan çeşitli cezalara çarptırılacağız, durum onu göster-

mektedir. Böyle bir yargıya varmak için insanın kâin olması gerekmez. Ama, inanıyorum ki, bir gün dosyalar tozlu raflardan indirilip, bu tarihi yargılanma yeniden yapılacaktır. Ve asıl suçlular gerçek anlamıyla o zaman ortaya çıkacak ve o suçlular insanlığın göğüs kafeslerinde ve yine insanlık adına mahkum olacaklardır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Yani diyeceğim şudur ki; Tariş olayları tarihi ve belli bir döneme damgasını vuran onurlu bir direniştir. Tariş direnişi, sömürüye, zorbalığa ve zulme karşı direnen insanların onurlu bir mücadelesidir.

Tariş direnişi, emeğin sermayeye karşı verdiği mücadelenin ufak bir parçasıdır.

Tariş direnişi, açlığa, yoksulluğa ve sefalete zorla itilmenin karşısına, kaya gibi dikilmenin bilincine varan işçilerin haklı bir direnişidir. Yani, Tariş direnişi, işgücünden başka satacak şeyleri olmayan işçi sınıfının egemenlere karşı yürüttükleri meşru bir müdafaadır...»

... «Her zorlu dönemeçte olduğu gibi, direnişimizin her zorlu aşamasında da yılgınlık gösterenler, teslim olmayı önerenler ve köşeyi dönüp kaçışanlar oldu. Bu durum, kendi sınıf bilincini kavramış işçiler tarafından yadırganmadı, hor görülmedi ve zorlama yapılmadı.

Sadece, gerekli olumlu eleştiri ve uyarılar yapıldı. İknaya çalışıldı ve haklı davalarına sahip çıkmaya davet edildi. İstisnalar hariç çoğunlukla işçiler haklı davaları etrafında kenetlenip, tek bir yürek ve tek bir yumruk oldular. Yani haksız bir uygulamaya karşı, haklı ve onurlu bir kavgaya girdiler. Sonuç ne oldu? Sorusuna gelince, mevcut güç dengesi itibariyle, yani, tanklar, panzerler, uçaksavarlar, bazukalar, makinalılar, helikopterler ve her türlü zor kullanım yöntemleriyle işçilerin direnişi o an için son bulmak zorunda kaldı. Direnişin

bitirilmesi ile birlikte fabrikalarda, sokaklarda, evlerde insanlar toplatılıp işkence tezgâhlarına çekildi. Aslı astarı olmayan suçlamalar ve iddialar ortalığı kasıp kavurdu...»

... «Elbette ki, her yeni iktidar, önce yukarıdan başlayarak, bu işletmelerdeki yöneticileri görevden alınması ve yerine yandaşlarının yerleştirilmesiyle işe girişiyorlardı. Arkasından, tabana inilerek, çalışanların işlerine son verilmesi gündeme geliyordu. Öyle ki, her iktidar değişikliği bu işletmelerde çalışanların hemen hemen tamamına yakın bir bölümünün işten atılmasına neden oluyordu. İktidarın yandaşları ve militanları bu kuruluşlara yerleştiriliyordu. Bu uygulama hep böyle sürüp giderdi. Ve bu işletmelerde çalışanlar, devamlı bir huzursuzluk ve işten atılma korkusuyla içiçeydiler.

İşte, bu işletmelerdeki huzursuzluk ve tedirginliğin baş sorumluları, sözünü ettiğimiz bu iktidardır. Yani, diyeceğim şu ki; eğer bu tür işletmelerde birtakım huzursuzluklar ve olaylar olmuşsa, bunun yegâne suçluları o günün iktidarıdır. Yani, alınterimizle çalıştığımız Tariş işletmelerinde bir olay olmuşsa, bu olayların sanıkları bizler değil, bizim yerimize dönemin iktidarları bu sanık sandalyelerinde oturmalı ve hesap vermeliydi. Çünkü, sorumlu da onlardır, suçlu da onlardır.

Bildiğimiz gibi, Tariş ve benzeri teşekküllerde meydana gelen huzursuzluk ve olaylar 3. MC (Milliyetçi Cephenin) iktidar olduğu bir döneme rastlar. O dönemde AP, caniler çetesi olan MHP'yi ve diğer sağ partileri yedeğine alarak iktidar oldu. Özellikle MC ortaklarından faşist MHP'nin iktidar ortağı olmak istemesi, MHP açısından önemli kazanımlar sağlayacaktı. İktidar ortağı olmanın yarattığı avantajla faşist baskı ve terörü, faşist katliamları daha rahat ve pervasızca sürdürme ola-

nağına kavuşacaktı. Ayrıca, Devlet kurumlarına ve kilit noktalarına yerleştirilecek kiralık militanlar sayesinde, giderek faşist baskı ve terörün etki alanı genişletilmiş olacaktı. Bunun yanında, AP'nin ortağı olması MHP'ye AP kadroları ve tabanıyla daha yakın ilişkiler içine girmesine olanak tanıyacak, bu vesile ile AP ve MHP iyiden iyiye kaynaşmış olacaktı. Böylece AP tabanının MHP tarafından etkilenmesi daha kolaylaşacaktı. Böylece AP'nin MHP'lileşmesi olayı iyice hızlandırılmış olacaktı.

İşte 3. MC, Tariş ve benzeri teşekküllere yönelik uygulamaları, bu anlattıklarımızdan hareketle gündeme gelmiş ve tezgâhlanan oyun sahneye konmuştur. Yani, 3. MC iktidarı olur olmaz hemen ilk işlerinden biri, Tariş'e müdahale olmuştur. Önce yöneticiler değiştirildi, yerine faşist kadrolar yerleştirildi. Sonra işçilere yönelik oyunlar sahnelendi.

İşçilere yönelik oyunların gelişimi şöyle oldu:

Eski Tariş Genel Müdürü ERDİNÇ GÖNENÇ görevden alınıp, yerine faşist HAKKI GÜRÜN atandıktan sonra, sıra işçilere gelmişti. İlk olarak 22 Ocak 1980 tarihinde hiç bir neden yokken, Tariş ünitelerinde arama yapılacak bahanesiyle, binlerce güvenlik görevlisi, tanklar, panzerler ve makinalılar gölgesinde Tariş ünitelerine giriyor, normal aramadan öte birtakım uygulamalar, panzerler ve makinalılar gölgesinde, Tariş üniteleyor, coplanıyor, kadın işçilerin soyunma odalarına girilerek hakaretlerde bulunuluyor ve kadın işçiler dövülüp coplanıyor. Bu kadarıyla da yetinilmeyerek tam bir terör havası estirmek için fabrikanın kapıları ve duvarları panzerlerce kırılarak, yıkılarak işletmelerin içine giriliyor. Arkasından, hiçbir neden olmadığı halde bir kısım işçi arkadaş alınarak Emniyete götürülüp işkenceye tabi tutuluyor.

Amaç bellidir, yapılmak istenen şudur:

İşçileri huzursuz ve tedirgin etmek, böylece sahnelenecek oyuna zemin oluşturmak. Bu gelişmeleri başka türlü yorumlamak olası değildir.

Nitekim bu uygulamalar karşısında, işçilerin haklı tepkileri gündeme geldi ve sonra Tariş ünitelerinde kademeli olarak, bildiğimiz olaylar gündeme geldi ve gelişti.

Direniş eylemlerinin başlangıç tarihi 22 Ocak 1980' dir. Direnişe geçmedeki amaç şu; iş güvencesinin sağlanması, baskı yöntem ve uygulamalara son verilmesi ve suçsuz yere emniyete işkenceye alınan arkadaşların salıverilmesi.

Bu direniş olaylarının yaşandığı esnada, İstanbul' dan gelen **DİSK** Genel Başkan Vekili **RIZA GÜVEN**, Yürütme Kurulu Üyesi **MEHMET MIHLACI** ve Tekstil Genel Başkanı **RIDVAN BUDAK** direnişi kırmak için devreye girdiler. Adı geçen sendika yöneticileri diğer üniteleri dolaştıktan sonra, bizim çalıştığımız yer olan iplik fabaikasına geldiler. Bunun üzerine tüm işçiler sinema salonunda toplandık. İşçiler onların geliş nedenini, yani direnişi kırmada aracı olduklarını bildikleri için, onların salona girişlerinde tepki gösterip, slogan atmaya başladı. O esnada, Rıdvan Budak, direnişe son verilmesi yönünde konuşmaya başlayınca, işçiler tarafından tartaklanıp salondan dışarı atıldı. Çünkü işçiler kendi sözcüleri ve temsilcileri durumunda olan bu şahışları, kendi haklı saflarında görmek istiyorlardı. Fakat, onların tavrı, işçileri destekler nitelikte değil, tersine, işçilerin haklı direnişini yok etmek şeklindeydi. İşçilerin onlara yönelik tepkileri, doğal ve haklı bir olaydı.

Adı geçen sendika yöneticileri birkaç saat sonra yeniden fabrikaya geldiler. Tekstil Sendikası Genel Başkanı Rıdvan BUDAK yeniden konuşmaya başladı. Konuşmayı; direnişte yer alan işçileri bölecek ve direnişi zayıflatıp, son verecek bir temelden yaptı. Şöyle bir taktiğe baş vurmuştu: (DİSK'ten yana olanlar ve olmayanlar) ikilemini yaratmak işçiler arasında dayanışma ve güveni sarsmayı hedeflemişti. Ve nitekim; el kaldırarak görüş belirten işçilerden, hemen hemen tamamına yakın (%99) bölümü DİSK'ten yana olduklarını ve sendikalarına sahip çıktıklarını ifade eder şekilde oy kullandılar. Karşı oy verenler ise parmakla sayılacak kadar azdı.

Yanlış anlaşılmasın diye hemen belirteyim; DİSK'ten yana değil de karşı oy kullanan bu küçük azınlık, direnişi yönlendirdiği iddia edilen kişiler olmayıp, öteden beri DİSK'e muhalefet eden D.S.M. taraftarlarıydı. Yani, direnişi yönlendirmekle suçlanan ben ve diğer arkadaşlar, sendikamız DİSK'e sahip çıktık ve savunduk. Gelgelelim, bizim büyük bir çoğunlukla sendikamız DİSK'e sahip çıkar şekilde tavır belirtmemiz, adı geçen sendika yöneticilerince başka şekilde yorumlandı. Bizim bu tavrımızı, direnişe karşı olduğumuz şeklinde propaganda malzemesi yapıp işçiler arasında bir kargaşalık ve bir güvensizlik ortamının doğmasına neden oldular. Sonuçta bu kargaşalık, güvensizlik havası, işçilerin dağılmasına, direniş ruhundan uzaklaşmasına ve giderek direnişin son bulmasına ortam hazırladı.

Bu noktada bir hususa değinmek istiyorum.

Bildiğimiz gibi şu sıralar İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesinde DİSK yöneticilerinin yargılanması yapılmaktadır. Bu davada yargılananlardan biri de Tekstil Genel Başkanı Rıdvan BUDAK. 4 Aralık 1982 tarihli Cumhu-

riyet Gazetesinde yayınlanan sorgulamasının bir bölümünde şöyle demektedir; 'Tariş direnişi işçi kıyımına karşı, işçilerin aç kalma korkusuyla spontone başlattığı bir direniştir. Siyasi iktidarın politik eğilimine göre işçilerin aç bırakılması uygulamalarından doğmuştur. Kıyım acımasızca yapılmıştır', diyor. Bu söyledikleri doğrudur. Devamla... 'Tariş direnişini başlatan değil, bitiren kurum olmuşuzdur' diyor. Bu bakımdan eksik yanına rağmen doğrudur. Çünkü, direnişi başlatan işçilerdir. Ve direnişin kırılmasında rol oynayanlar da onlardır. Ve devamla 'Ekmeği için çalışan işçileri korumak için mücadele ettim' diyor. İşte bunu kabul etmek imkânsız. Bu nasıl korumadır? Bu nasıl mücadeledir? Hem işçilerin haklı direnişinden dem vuracaksın, hem de, o haklı direnişi kırmak için bin türlü kurnazlık yapacaksın. Olacak şey mi? Aslında şu anda Rıdvan Budak'a söylenecek o kadar çok şey var ki, ama gözü kör olsun faşizmin, sırf onun inadına kendimi bazı şeyler söylemekten alıkoyuyorum. DİSK'in adına ve faşizmin zulmüne uğramış tüm insanların anısına olan saygım nedeniyle daha fazla bir şey demeyeceğim...»

«Buca Bölge Cezaevi E - B.
11. KOĞUŞ

YAŞAR PİLİÇ
28.12.1982»

YAŞAYANLAR ANLATTI

ALİ HİKMET
1 NOLU ÜZÜM İŞLETMESİNDE İŞÇİ

«Ocak 1980'de yaşadığımız Tariş İşçi Direnişlerinin olumsuz propagandası pek tabii, işverenler ve onların maaşlı sözcüleri tarafından yapılmıştır. Toplum, en geniş biçimde bu olumsuz propagandanın etkisi altına alınıp şartlandırılmaya çalışılmıştır. O günlerde gördük ki boyalı basının kocaman manşetleri, TV'nin vermiş olduğu haber ve görüntüler hep işçileri suçlayıcı ve de gerçekle uzaktan yakından ilgisi olmayan çarpıtmalardı. Bütün bunlarla bu haklı direnişlerimizi toplumun gözünde küçük düşürmek ve doğabilecek olan sempatiyi yok etmek istiyorlardı.

Diğer yandan ve en önemlisi işçilerin haklı istekleri doğrultusunda yapacakları eylemleri, daha olmadan mahkum etmek istiyorlardı. Biz biliyoruz ki, 15 - 16 Ha-

ziran ve daha nice işçi direnişlerinde de aynı şeyler yaşanmış tüm haklılıklarına rağmen işçiler suçlanmış, olayların zanlısı durumuna getirilmiştir. Ancak daha sonra yine de kendi mahkemelerinde işçiler tek tek beraat ederek bu yalan ve tahrifatların gerçeği ortaya çıkmıştır.

Olayı yaşayan bir işçi olarak şunu hemen söylemek istiyorum: Kamuoyunda Tariş Olayları olarak bilinen bu işçi direnişleri günübirlik ortaya çıkmamış olup, belirli bir gelişmenin ürünüydü. Ülkemizde KİT kuruluşları her zaman özel sektörün arpalığı olmuş, bu kuruluşlar aracılığı ile kendilerine gayet ucuz mamul ve yarımamul madde sağlayabilmişlerdir. Bundan da milyonlarla, milyarlarla ölçülemeyecek kârlar elde etmişlerdir. Tabii bu kârlar o KİT işletmelerinde çalışan yüzbinlerce işçinin alınteri, emeği ile sağlanmıştır. KİT yöneticesi işverenler, işçisine vermediğini oldukça cömert bir şekilde özel teşebbüse verebiliyordu.

İşte bu noktada genel olarak tüm KİT kuruluşlarında özel olarak da TARİŞ işletmelerinde işçileri baskı altında tutmak ve onların her türlü ekonomik ve demokratik taleplerini susturmak gerekiyordu. Bu doğrultuda Tariş İşletmeleri 1. ve 2'nci MC hükümetleri döneminde MHP militanları ile dolduruldu. Eli silahlı, coplu, zincirli bu işveren uşakları ve onların sözde sendikaları MİSK, biz işçileri en düşük ücret ve en kötü çalışma koşullarına karşılık işverene sattılar.

1978 - 79 yıllarına gelindiğinde Tariş işçilerinin mücadelesi işveren uşaklarını ve onların sözde sendikaları MİSK'i saf dışı etmişti. Demokratik kooperatifçilik anlayışı belli ölçülerde Tariş'de hayata geçirilmeye çalışılıyordu. Üretim ise görülmemiş bir düzeye çıkıyor, iç ve dış piyasada Tariş'in itibarı artıyor, bütün bunlar «Anar-

şist ve Terörist» olmakla suçlanan bizlerin çalışması ile oluyordu. Bu gelişmelerden rahatsızlık duyan çıkar çevreleri 3. MC hükümeti ve yine onun maşası MHP'yi devreye sokup Tariş'i yeniden faşist militanların yuvası ve kendileri için dikensiz bir gül bahçesi haline getirmek istediler. İşte direniş bu noktada başladı.

Bir yanda sermaye ve onun parayla tutulmuş uşakları, diğer yanda çalışıp üretmek isteyen ve ürettiği şeylerden payını almak isteyen işçiler.

Y. YILDIZ
2 NOLU ÜZÜM İŞLETMESİNDE TEMSİLCİ (İŞÇİ)

«Ben 1978 yılında, Tariş 2. Nolu üzüm işletmesinde işe başladım. İşe başladığım günlerde koşullar oldukça zordu. Üretim en alt düzeydeydi. İşletme, daha önceleri MHP'li faşistler tarafından karargâh haline getirilmişti. İşletme neredeyse MHP hesabına çalışmaktaydı. Tüm işçi arkadaşlar haraca bağlanmıştı. Faşist militanlar çalışmadan maaş alıyorlardı. 1978 öncesi 2. MC iktidarı dönemindeki Genel Müdür ORHAN DAVUT faşistleri şöyle tanıtmıştı: 'Bunlar milliyetçi mücahitlerdir. Komünistlerin düşmanıdırlar. Onları gözlerini kırpmadan vururlar. Bu milliyetçilerin hakkıdır, çalışmadan para almak'. İşte bu durumda üretimin nasıl olacağını siz düşünün.

Ancak, özellikle de 1978'den sonra üretim giderek yükseldi. Rekor bir seviyeye geldi. Bunu, günlük ve aylık olarak tutulan üretim defterinden de öğrenebilirsiniz. Böyle bir tempo ile çalışırken, bizleri ödüllendirdi-

ler. Bir gün sabahın erken saatlerinde, arama bahanesiyle bize saldırdılar. Tarih 22 Ocak 1980.

Aslında amaçları arama değildi. Bizleri sokağa atmak, açlığa mahkum etmekti. Kamuoyuna bizleri «terörist» olarak tanıtmak istediler. Bu politikanın amacı, AP hükümetinin Tariş'i yeniden MHP'li faşistlerin karargâhı haline getirmekti.

Bizler ise, işimizi kaybetmemek ve açlığa mahkum olmamak için meşru tepkimizi gösterdik. Böylece, diğer işletmelerde olduğu gibi, 2. Nolu üzüm işletmesinde de direniş başlamış oldu.

Taleplerimiz şunlardı: Can güvenliğimizin sağlanması, işten atılmaların önlenmesi. Zaten bizlerin çıkış listeleri, aramadan önce hazırlanmıştı. Ayrıca, başka yerlere sürgün gönderme gibi ceza yöntemleri uygulanıyordu.

Direnişimiz yaklaşık yirmi gün sürdü. Bu süre zarfında, Devletin bizlere karşı açtığı savaşı gördük. Tüm güçleriyle saldırdılar. Direnişimiz sonuç itibariyle başarısız oldu. Ancak birçok deney edindik. Az da olsa sınıfımızın gücünü gösterdik. Dost ve düşmanlarımızı öğrendik.

Bu direnişe tüm arkadaşlar gönüllü olarak katılmıştı. Birliğimizi koruduk. Zor durumlarda birliğimizin şart olduğunu bir kez daha öğrendik.»

MUSTAFA KARAHAN
TARİŞ İPLİK FABRİKASINDA İŞÇİ
(YARGILANAN SANIKLAR ARASINDA)

«Tariş olayları işçilerin, işçi çıkarımlarına - baskılara ve kazanılmış demokratik haklarını savunmanın simgesidir. Olay, ne anayasayı ilga, ne ayaklanma provası, ne de kendisinden olmayanlara yaşam hakkı tanımayan ırkçı - faşist katliamlarla benzerlik olarak değerlendirilebilir.

Olayların Nedeni Neydi?

MHP ve MSP destekli Demirel Hükümetinin, yani 3. MC'nin işbaşına gelmesiyle, Tekelci burjuvazinin en sadık temsilcisi SÜLEYMAN DEMİREL'in (bugün bazı solcularımızın demokrasi taraftarı olduğuna inandıkları Demirel) ilk işi Demokratik kuruluşlara ve işçilere baskıları yoğunlaştırmak oldu. 'Anarşi - Terör' kalıplaşmış sözleriyle gerçekleştirmek istedikleri şey, ülkemiz halkının ensesine vur, ağzından lokmasını al, gıkını çıkarmasın. Buydu istedikleri. Bu genel tavır, özele yani Tariş bünyesine indirgendiğinde şöyle oldu: önce Genel

Müdür, fabrika müdürleri görevlerinden alındı. Bununla birlikte YENİ ASIR gazetesinde 'Tariş Ortakları Kan Ağlıyor', 'Fabrikalar Komünist Militanlar Tarafından İşgal Altında', 'Üretim Düşük' vb. yazı dizileri başlatıldı. Ama işin aslı ise tam tersiydi. Örneğin yargılandığımız davada, fabrikanın kuruluşundan itibaren 1978 yılına ve 1980'den 82 yılına kadarki kâr oranlarını ve yüzde kapasitelerini mahkemeye sunduk. Görüldü ki fabrikanın en iyi dönemi, bizim dönemimizdi. Bizler, o fabrikaya köylerinden, kasabalarından kalıcı bir iş sahibi olmak, evlenmek - barklanmak için gelmiş insanlardık. O denilen şey bizler öncesiydi. Yani işçileri zorla MHP'ye, Ülkü Ocaklarına nöbet tutmaya ve başta okullar olmak üzere diğer kuruluşlara saldırıya gönderen militanların olduğu dönemdi. Fabrikayı üs olarak kullanan, klimalarda sıradan işçilere bile işkence eden bizler değildik. Onlar 1983'de davası biten ve 15 yıl ceza alan Eyüp Gümüş ve 12 arkadaşıydı. Onlar Duran Ağalar'dı. Onlar MHP'li militanlardı.

İşte yeniden gerçekleştirilmek istenen de buydu. Yani onların tekrar üssü durumuna getirmek. Nitekim, bizden sonra da gerçekleştirildi. İşe alınan 700'ü geçkin sağ görüşlü kişilerin içinde, Hakan Çelebi adlı devrimcinin katili Emin Eyyubi ve ona yataklık eden, silahlarını saklayan kişiler de vardı. Ege Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı 2. Nolu Mahkemesinin Tariş Davası Gerekçeli Kararında da bunlar yazılıdır.

Psikolojik olarak gerilim içindeydik. Eski günleri yeniden yaşamak istemiyorduk. Ayrıca eski durumlara düşme korkusunu en çok eski arkadaşlar yaşıyordu. Ben, 1978 yılında askerliğimi bitirmiş, işçi alımında başvurmuş ve işe girmiştim. Dolayısıyla diğerlerine göre yeni işçilerdendim.

Ocak ayının son haftalarında izinsiz olarak Tariş'in tüm ünitelerine arama bahanesiyle zor kullanılarak girildi. Vardiya şefleri de dahil kadın - erkek tüm işçiler tartaklandı. İçeride bir suç unsuru bulunmadı. Bizler, bu durumu protesto etmek, can güvenliklerimizin sağlanması, iş güvenliklerimizin sağlanması ve sesimizi kamuoyuna duyurmak için direnişe geçtik. Öncelikle amacımız öne sürdüğümüz talepler konusunda Genel Müdürlükten güvence almaktı. Bir haftalık direnişten sonra, kendiliğinden (bunun sebepleri var) direnişi kaldırıp, panzerlerle kırılıp, ezilen kapıları ve kart basma saatlerini onarıp; polis tarafından kurşunlanan camların yerine kontra plaklar kaplayıp normal olarak üretime aynı kapasiteyle başladık. Makinalarda hasar yok.

Aradan birkaç gün geçti. Genel Müdürlük, fabrikaların bir hafta tatil edildiğine, makinaların revizyondan geçirileceğine ve işçilerin tekrar çağrılacağına dair bir duyuru yayınladı. Bu duyuru bardağı taşıran son damla oldu. Çünkü makinaların yıllık bakımları daha yeni yapılmıştı. Amaç, işçileri dışarı çıkartıp, güvenlik güçlerini de içeriye yığarak, bizleri bir daha geri almamaktı. Bu karar bizlerce tanınmayıp, fabrikanın tam kapasiteyle çalıştırtılıp, ispat için üretime devam edildi. Yakıtlar bitip elektrikler kesilinceye değin üretim devam etti. Kısa zaman sonra işverence yine gazeteler kanalıyla bir ilan daha; 'Direnişe katılan ve aşağıda adları yazılı olan kişilerin iş akitleri fesh edilmiştir'.

Bakın. Bu ilanda adları yazılanlar kimlerdir. Örneğin, aylar önce başka bir suçtan dolayı tutuklanmış işyeri temsilcimiz ve arkadaşları. Altı ayı aşkın bir süredir askerde olan arkadaşlar. Doğum iznindeki bayanlar. Ayağı kırık olduğu için hastanede yatmakta olan bir arkadaş. Ve böyle durumlarda olan bir dizi insan. Tüm

bunlar direnişin sorumlusu olarak gösterilir. Yani, liste kendilerine göre değerlendirilip doldurdukları iki yüzü aşkın insandan oluşmaktaydı. Aynı listeler diğer ünitelerde de vardı. Nedeni yasa-dışı direnişe katılmak. Bu durum eski Yunan şehir devletlerinde geçse, yöneticilerin köleler hakkında daha adil bir yargıya varacağına inanıyorum. Mahkemedeki yargılanmam ve yargılanmamız için de bu sözüm geçerli.

Belirttiğim gibi, ikinci direniş genel müdürlüğün çıkışları yayınlaması üzerine başladı. Direnmek gerekiyordu. Direndik. İşçilerin zorla direnişe sokulduğu, baskı uygulandığı söyleniyor. Bu yalandır. İplik fabrikamızda 2300'ü geçkin işçi çalışıyordu. Operasyon bitip dışarı çıkarıldığımızda 1600'e yakın arkadaş vardı. Yedi yüze yakın insan işyerini terk etmişti. İşçiler haklı bulduklarından, işlerini kaybetmemek için gönüllülük temelinde direnişe katıldılar. Yani kimse zorla içeride alıkonulmadı.

İşten atılmalara, baskılara karşı seslerini kamuoyuna duyurmak için, kendilerini haklı buldukları için eyleme geçmişlerdi.

Bu direniş 3. MC'den önce de başlayabilirdi. Çünkü, Ecevit hükümeti, 14 Ekim seçimlerinden önce bazı arkadaşların çıkış listelerini hazırlamıştı. Üzüm işletmesinde işyeri temsilcisinden başlamıştı bile. Bu anlamda, Tariş işçileri kimlerden darbe yemiyordu ki.

Hazırlanan her olay programında, Tariş Olayları konu edildi. Üstelik bu, Tariş işçileri yargılanırken, DİSK davası devam ederken yapılıyordu. Zaten bizlerin kararı daha yargılamalar başlamadan belirlenmişti. Göstermelik olarak yargılandığımızı biliyorduk.

Mahkemelerde gösterdiğimiz kanıtlar, soruşturmanın derinleştirilmesi, tanıkların dinlenmesi, direniş ye-

rinde keşif yapılması gibi önerilerimizin hiç biri kabul edilmedi. Bir çoğu tutanaklara dahi geçirilmeye gerek görülmedi.

Bizlere ceza verilmeliydi. DİSK'li işçiler cezalandırılmalıydı. Yoksa nasıl uygulanırdı, Şili'de, Güney Kore'de, Filipinler'de ve Latin Amerika ülkelerinde uygulanan Freadman Modeli.

Operasyonlar bitti. Umutların hâlâ Genel Müdürlüğün sizleri çağıracağız sözlerinde. Ancak bu sözler uzaya uzaya bizlerde can bıkkınlığı yarattı. Fabrikaya çağırıyorlar gidiyoruz, göstermelik birkaç kişi alıyorlar; 'siz gidin biz yine sizleri çağırırız' diyorlardı. Girenler de yeni aldıkları kişiler tarafından huzursuz ediliyordu. Arabalara bindirilip, notere götürülerek sendikalardan istifa ettiriliyordu. Ayrıca yanlış adreslere çağrılar gönderiliyor, 'üç gün içinde işbaşı yapmazsanız 17'nci maddeden iş akitleriniz fesh edilir' diye de belirtiliyordu. Dolayısıyla adres yanlış olduğu için çağrılar işçilere ulaşmıyordu. Kısacası amaç eski işçileri işe almamaktı.

Bu durumda olan ve fabrika önüne gide gele usanan —hem de direniş süresince de fabrikada bulunmayan— fabrikamız işçilerinden Menemenli Nesimi Çınar adlı arkadaş dört çocuğuna bakamamanın üzüntüsüyle çareyi kendini asmakta buldu.

İşçi arkadaşlarımızı (öyle bir olumsuz hava yaratıldı. Her şey öylesine ters yüz edildi ki) kendi arkadaşlarını, soyut şekilde mahkemelerde suçlayarak, «biz katılmadık», «onlar katıldı», «biz yapmadık, onlar yaptı» gibilerinden yalancı tanıklığa, suçlama durumuna kadar düşürdüler.

Olaylar sırasında Yeni Asır Gazetesi, adi bir suçlamayla işçiler duvarlara 'Rus Askerine Selam Dur, Türk Askerini Arkadan Vur' biçiminde sloganlar yazdılar gi-

bi, yazılar yazdı. Eh bu kadar adiliğin - seviyesizliğin içinde (2 Nolu Mahkeme yargıcımız sayın Aydın Kalpakçı'nın da duruşmada belirttiği gibi 'kendilerine iş bulunan') 35'e yakın arkadaşımızın (ikibini aşkın işçinin içinde (2 Nolu Mahkeme yargıcımız sayın Aydın Kalpakyorum. Ama şimdi yaptıklarının utançlığını duyuyorlardır. Çünkü, gördüklerim başlarını yere eğiyorlar. Onlara kızmıyorum. Acıyorum.

1986'nın Mayıs ayından beri dışarıdayım. Bu süre içerisinde en son çalışmakta olduğum inşaattan düşünceye kadar bu gibi yerlerde çalıştım. Asgari ücretle de olsa fabrikada çalışmak için işçi bulma kurumuna açıkça beş buçuk yıl içeride yattığımı belirttim. İşçi Bulma Kurumunun Eski Hükümlüler Bölümü, benden Şirinyer ve Buca Cezaevinde yattığıma dair bir belge ve bu belgeyle birlikte Cumhuriyet Savcılığının tasdik ettiğine dair bir belge istedi. Şirinyer Cezaevi Müdürü izine çıktığı için vermediler. Cumhuriyet Savcılığına gittim. Hüküm giymemişsin, veremeyiz, 'inşallah beraat edersin' dediler. 1980 yılından beri mahkemem devam ediyor. Hâlâ da dava Yargıtay'da. Mahkeme günü de belli değil, beraat etsem ne yazar deyip ayrıldım. Anlayacağınız benim durumumdaki işçilerin iş bulması için hükümlü olması gerekiyormuş. Yargılandığımız Tariş İplik Davasında, 189 kişiye yakın arkadaşın içinden 34 kişinin beraat edebilmek için, yani sabıkalı olmamak için, işsiz kalmamak için zavallı duruma böyle düşürüldüler.

Mahkememizin durumuna gelince:

Hakkımdaki tutuklama 141/5'le oldu. Dava Ege Dev - Yol davasıyla birleştirildi. Bu davanın iddianamesinde hakkımda 146/3 maddesinin uygulanması istendi. Yine aynı iddianamede hakkında 146/I, yani ölüm cezası istenenlerin sayısı 42 idi. Mahkeme mütalaa aşa-

masına geldiğinde, mütalaada hakkında ölüm cezası istenen 42 kişi 18'e inerken, ben 146/3'ten 146/1'e yükseldim. Yani hakkımda ölüm cezası istenmeye başladı. Güler misin? Ağlar mısın?

Öyle ya. Fabrika operasyonunda tek bir polis ve asker ölmedi. Ölen ve yaralananlar da halktan insanlar ve işçilerdi. Onları da kimlerin yaptığını herkes biliyordu. Buna rağmen 449 - 450 maddeye dayanarak, yani cinayetten suçlayarak hakkımda idam istendi. İşte adil yargılama.

İsyan deniliyor. Ayaklanma deniliyor. Anayasal düzeni değiştirmeye kalkıştığımız söyleniyor. Hem de bunları silah zoruyla yaptığımız iddia ediliyor. O çok üzerinde durdukları anayasayı kimlerin daha sonra silah zoruyla değiştirdiği ortada değil mi?

Bu ülkede bu gibi suçlamalar geçerlidir. İdam cezaları verilir. Yüzlerce değil, binlere yaklaşan örnekleri var. Ülkemizde insan yaşamı her yanıyla sudan ucuz. İnsana verilen, hele işçilere verilen değer ne yazık ki bu.

Düşüncen emekten yana, düşüncen ülkenin özgürlüğünden, insanların mutluluğundan yanaysa tukakasın. İnsanlık onuruna yakışmayan her türlü yaptırımları kabullenmek zorundasın. Hele bu yaptırımlara cezaevlerinde boyun eğmezsen, mahkemelerde suçun çoğalır. Ayrıca ceza alman için yeterli delil olur. Bir örnek, cezaevinde tek tip elbise giymemek, İzmir Sıkıyönetim Mahkemeleri için örgüt üyeliğinin delili sayılıyordu. Bu yaptırımlara uymazsan, iki yıla yakın ziyaretçilerini göremezsin. Basın - yayın yasağı konur, gazete okuyamaz, TV izleyemezsin. Her mahkeme dönüşü 15'er günlük hücre cezası da cabası. Annen aklî dengesini yitirir. Yıllar sonra çıksan da, yıllar geçse de kaptığın hastalıkların, uğradığın tahribatların izleri silinmez. De-

vam eder. Diğer yandan yöneticiler, TV'ye çıktıklarında demokrasiden, insanlık onurundan dem vururlar.

Elleri işçinin, emekçinin cebinde olanlar, ülke ekonomisine ve siyasetine yön verir. Onlara, siz hırsızsınız diyenler en ağır kovuşturmalara uğratılır. Cezaevlerine doldurulur. Ama nereye kadar...

Kendi sorunumuz olarak gördüğümüz ve haklı bulduğumuz bir direnişe katılmakla nerelerden nerelere geldim. Askerliğini bitirip, kasabasından şehire kalıcı bir işte çalışabilmek için gelen, çalıştığı sürece de bir tek satır kitap okumayan, 'feodal' dürüst değer yargılarıyla doğru bulduğu şeyleri destekleyen Mustafa ve yüzbinlerce insan sağ olsun derim. Cezaevlerinde kitap ve geniş şekilde düşünme şansı yaratan, baskılara, zorluklara bizleri kanıksatan yöneticilere de (!)

İplik fabrikası direnişi haklı bir direnişti. Bugün yine aynı koşulları yaşıyor olsam yine katılırım.

Ama birbirlerini kutuplarda görüp, direniş anında bile birbirlerinin kuyularını kazmaya, kendilerine bir pay çıkarmak için birbirleriyle işi kavgaya kadar dökenleri, ama yaptıklarını savunamaz durumda olanlara da yiyin birbirinizi derim. DİSK'in tavrı bunlardan da beterdi. Direnişi desteklemek yerine, köstekleme için ellerinden geleni yaptılar. İşçilerin baskısı yoğun olunca da, bir mitingle desteklemek zorunda kaldılar.

Burada bir noktayı daha belirtmek isterim:

Direnişin kaldırılması için (kastedilen ilk direnştir) işçileri sinema salonuna toplayan DİSK yöneticileri (Rıza Güven, Mehmet Mıhlacı, Sendika Başkanımız Rıdvan Budak) yasal ve yasal olmayan şeylerden bahsetmeye başladılar. Eski işçi arkadaşlarımızın 'bizi yine yalnız bırakıyorsunuz, 1975'te yalnız bırakmıştınız' sözlerine karşılık olarak Rıza Güven 'gerekirse aynı şeyleri

yine yaparız' biçiminde yanıt verdi. Rıdvan Budak ise, bir yandan bizleri tahrik ederken, öte yandan şöyle bağırıyordu: 'Burada DİSK kalmamıştır'. Arkadaşlar bunlara anlayacakları dilden cevap verdiler.

DİSK'ten fazla bir yarar görmüyorduk. Ama DİSK'i de reddetmiyorduk. Tabanla yöneticiler arasında uçurumlar vardı. İki yılı aşkın bir zaman süresi içinde bir kez slayt gösterimi oldu. Bunun dışında eğitime ilişkin hiç bir şey yapılmıyordu. Üstelik tüm zorlamalara karşın. Zaten bizim bağlı olduğumuz Tekstil Sendikasının Çiğli Şubesini direniş içerisinde fesh ettiler. Nedeni ise malum...»

İ. YÜKSEL
TARİŞ YAĞ KOMBİNASINDA TEKNİSYEN - İŞÇİ

«Tariş Yağ Kombinasında elektrik teknisyeni olarak işe başladım. O günlerde CHP hükümeti istifa etmiş, 3. MC hükümeti kurulmuştu. Kamu kuruluşlarına işçi alımları durdurulmuştu. İşe başladığım birkaç gün içinde ben de diğer tüm işçi arkadaşlar gibi huzursuz durumu yaşamaya başladım. O günlerde Kahraman Maraş'taki katliamın baş sorumlusu olarak bilinen vali N. ÇENGELCİ İzmir'e atanmıştı. Bu 3. MC'nin bilinçli olarak yaptığı bir atamaydı. O dönem tüm Türkiye'de biz işçilerin olduğu gibi diğer emekçi kardeşlerimizin de varolan haklarına, kitle örgütlerimize karşı yoğun bir saldırı vardı.

Kahraman Maraş katliamının baş sorumlusu olan valinin de İzmir'e atanmasıyla diğer emekçiler gibi, biz Tariş'teki işçiler de gelişmeleri kaygı ile izliyorduk. İşyerimizdeki ilk rahatsızlık, MC'nin göreve başlamasının 2'nci ayında, 300 kişinin işten çıkarılması kararını o za-

manın müdürüne göndermesiyle oldu. Müdür işyerinde iş barışının bozulacağını, şu anda böyle bir girişimin üretimi etkileyeceğini, böyle bir kararı uygulamaktansa istifa edeceğini söyleyerek istifa etti. Bizler bunun üzerine, sendikamız DİSK'e bağlı Gıda - İş'te bu durumun değerlendirmesini yaptık. Yönetimdeki CHP'li sendikacılar 'Bekle Gör' politikasını dayatmışlardı bizlere. Halbuki MC hükümeti boş durmuyordu. Tariş'i hedef seçmişti.

Nitekim, bir müddet sonra, önce Tariş İplik, sırasıyla zeytinyağı, üzüm işletmeleri, incir, şarap işletmeleri ve bizim çalıştığımız yağ kombinasına saldırdılar. Bizim işyerine en son saldırdılar. Bunun nedenini de daha sonra öğrendik. Bizim işyerinde patlayıcı gazın bulunması saldırıyı geciktirmişti. Çünkü herhangi bir patlama anında İzmir'in o bölgesi havaya uçabilirdi. Bundan dolayı depoları bazı faşist yöneticilerin yardımı ile tamamen boşalttıktan sonra fabrikamızı bastılar.

Bizler az da olsa bu durumları bekliyorduk. Ancak olayların nereye varacağını da kestiremiyorduk. Sabahın erken saatlerinde çalışmakta olduğumuz halde 'arama yapacağız' diyerek bize saldırdılar. Biz kendimizi savunmak için direndik. Ve saldırıyı durdurduk. Ortalık karışmasına rağmen işçiler olarak tek vücut halinde direnişe geçtik. Diğer bölümlerden de iplik fabrikasına giremişlerdi.

Bizler kendimizi savunmak ve işimizi kaybetmemek için direnişe geçtik. Olayları bizler başlatmadık. Onlar bizleri zorladı. MC iktidarının ve ondan sonrakilerinin iddia ettikleri gibi 'devleti yıkmak için de ayaklanma'dık. Biz, açlığa mahkum olmak istemiyorduk. Bizleri 'Terörist' olarak göstermek isteyenlerin kendileri bizlere terör uyguladılar. Sendikacılarımızın da kararsız tutum-

ları bizlere saldıranları cesaretlendirmişti. Hatta bazı sendika yöneticilerinin bizim direnişimizi kırmaya kadar varan tutumları, bizler tarafından şiddetli bir tepkiyle karşılandı.

MC iktidarları dönemi, hatta diğer dönemlerde de Tariş işçileri olarak zulüm yaşanmıştır. Her MC döneminde işçiler sokağa atılmışlardır. Bunun içindir ki bizler işimizi bir kez daha kaybetmemek için direndik. Her şeye karşın başarılı olamadık. Ama haklarımızı savunabileceğimizi de gösterdik. Fabrikamızdaki atılmalar yeterli olmasa gerek ki 12 Eylül Askeri Darbesinden sonra yüzlerce arkadaşımız açlığa mahkum edildi. Yani MC'nin yapıtları askerler tarafından yeterli bulunmamıştı.

Atılan arkadaşların yerine kimlerin alındığı ise malum. Ancak şu biline ki, Tariş'ler var oldukça bu kavgalar bitmeyecektir.»

SONSÖZ

Tariş olaylarının ve 1980'in üzerinden koca 8 yıl geçti. Çok şeyler değişti. Burjuva klik yasaklılarından, burjuva taraf ve siyasetçilerinin «yasaksız Türkiye»sine pek yakında girildi.

12 Eylül'ün Ergun Paşası milletvekili adayı oldu. 12 Eylül'ün savcılarından N. Soyer «12 Eylül adaleti»ni anlattı. Yazdı. Yargılanma üzerinde şimdiye dek, iddia, iftira denilerek pek kabul görmeyen savunmaların, iftira ve iftiralığı da böylece iflas etti. 12 Eylül yargılamamış, kefen biçmiş. En gerçek tanım bu.

Demokrat havariliğinin maskesi düştü, düşecekti. Yargılanan işçilerin, demokratların, devrimcilerin, sosyalistlerin davalarının yeniden görülmesi kendisini dayatmıştır.

Binlerce insan gibi, Tariş Davası'nda ceza alanların aklanması insanseverlerin, hukukçuların, emekçilerin görevlerinden olmalı. İddiaların boşluğu çalışma içinde verildi. Tüm kamuoyuna duyuruyorum. Mesnetsiz iddiaları çürütmeye yarayacak yazılı, sözlü bilgi ve belgelerin basına, kamuoyuna açıklanması insanlık görevidir. Tarih ergeç yargılayacaktır. Tarihi yargılamada herkes görev alsın istiyorum.

İÇİNDEKİLER

Sunuş ... 5
Tariş Nedir ... 9
Olaylara Doğru ... 11
Direniş Başlıyor ... 14
DİSK'in Tavrı ve Direnişin İlk Yenilgisi ... 18
Direniş Yeniden Başlıyor ... 22
Başka Bir Amaç :
İşçilerin Haklı Tepkileri Bahane Edilerek İzmir'i Sıkıyönetim Çemberine Almak ... 27
En Son İplik Fabrikası Boşaltılıyor
Bir Şehit Devrimci Öğrenci Cemil Oral ... 31
İşçiler Sanık Sandalyesinde ... 40
Bir İşçinin Savunması ... 53
Yaşayanlar Anlattı
Ali Hikmet, 1 Nolu Üzüm İşletmesinde İşçi ... 60
Y. Yıldız, 2 Nolu Üzüm İşletmesinde Temsilci (İşçi) ... 63
Mustafa Karahan, Tariş İplik Fabrikasında İşçi (Yargılanan Sanıklar Arasında) ... 65
İ. Yüksel, Tariş Yağ Kombinasında Teknisyen - İşçi ... 74
Sonsöz ... 77

Akşam Ticaret Lisesi 4. sınıftan ayrılan, Hacay Yılmaz 1958 Kars doğumlu. 1978-79 arasında Tariş iplik fabrikasında işçi olarak çalışan Yılmaz 1982 Mayıs'ından, 1986 Eylül'üne kadar 4,5 yıl cezaevinde kalmış.

Elinizde bulunan bu çalışması için şunları söylüyor.

"Bugüne kadar Tariş Olayları üzerine çok şey yazıldı, çizildi ve söylendi. Daha da söylenecektir. İnancım şudur ki, bu yargılama sonucunda, Tariş Olayları sanıkları olduğumuz iddiasıyla bir çoğumuz tarafınızdan çeşitli cezalara çarptırılacağız, durum onu göstermektedir. Böyle bir yargıya varmak için insanın kain olması gerekmez. Ama inanıyorum ki, bir gün dosyalar tozlu raflardan indirilip, bu tarihi yargılama yeniden yapılacaktır. Ve asıl suçlular insanlığın göğüs kafeslerinde ve yine insanlık adına mahkum olacaklardır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.' (Tariş Davası Sanığı Bir İşçinin Savunmasından, 28.12.1982)

12 Eylül yıldönümlerinin değişmez bir televizyon görüntüsü, kör gözlerin bile hafızalarına kazıldı; "Anarşi ve Terör" programlarının amentüsü "bölücü, vatan haini teröristlerin işçileri kandırıp; vatana, devlete karşı kışkırtması" temasıyla birleşen Tariş Olayları diye anılan Tariş Direnişi'dir.

Her yıl dönümünde ısıtılıp, ısıtılıp 50 milyonluk Türkiye halkının gözüne resmedilen Tariş Olayları neydi? Gelinen noktada 1980'e kadar kaderini Tariş'e bağlayan bu insanlar nerede, ne yapıyorlar, en önemlisi "teröristler!" "hak ettikleri cezayı aldılar mı"?

Karanlıkta kalan, dahası her şeyiyle ayan beyan olmasına rağmen, karanlığa bırakılmak istenen olaylardan biridir Tariş Olayları.

Bir Tariş Davası Sanığı işçi, ceza almadan önce cezalandırılacağını yazıyor savunmasında. Dediği çıkıyor. 12 Eylül yıl dönümlerinin anarşi, terör teranesiyle resmi geçide dönüştürülen "çirkin eylem" fabrika dışında; denilebilir ki, yargılayacak kimse bulamıyor. O zaman bize düşünmek kalıyor. Düşünce eyleminin de ötesine geçmek bir görev oluyor.

Bu görevde kendimi sorumlu addettim.

Olayın perde arkası çok farklı.

1 - Yüzlerce Tariş İşçisi açlığa mahkum edildi. Aileleriyle birlikte binlercesine kötü sicil yazıldı. Anlamı hiç bir yerde işe alınmamaktır.

2 - Televizyonda papağanca tekrarlananın aksine "terörist kışkırtma"sına özne (kışkırtan terörist) bulunmadı (yok ki), sadece ve sadece tek vasfı Tariş birimlerinde çalışmak olan işçiler yargılandı, ömür boyu da dahil olmak üzere onlarca yıllık cezalar verildi.

3 - İşçi hareketinin cılız da olsa kıpırdanmaya başladığı 1987 Türkiye'sinde devletin, Tariş nezdinde, hak ve emek mücadelesinde Türkiyeli işçilere yönelik ideolojik, pratik zorbalık iflas etti.

Tariş Olaylarını bunun için yazıyorum."

KDV Dahil 945 Lira